

DOĞU TÜRKİSTAN GERÇEĞİ

HAZİRAN 2024

BAKAN HAKAN FIDAN

DOĞU TÜRKİSTAN'DA

SAYFA 12

ÇİN'DEN TÜRKİYE'YE
YATIRIMA UYGUR
ŞARTI

SAYFA 31

AK MESCİT'İ KIZIL
BAYRAK YAPTILAR

SAYFA 48

ÇİN'DEN KURBAN
BAYRAMINDA
"MUTLU UYGUR"
PROPAGANDASI

SAYFA 52

İSTİQLAL



Genel Yayın Yönetmeni

Abdulvaris Abdulhalik

Grafik Tasarım

A.Oğuz

Editör

Muhammed Ali Atayurt
Abdulvaris Abdulhalik

Yayın Kurulu

Doğu Türkistan Basın ve
Medya Derneği

Yayın Türü

Aylık Yayın

Adres

Kartaltepe Mah. Geçit Sok.
No: 6 Dükkan 2 Sefaköy
Küçükçekmece İSTANBUL





Editör

**Abdulvaris
ABDULHALİK**

Doğu Türkistan 1,824,418 kilometrekare toprak büyüklüğü ve 35 milyonu aşkın Türk nüfusuyla önemli bir Türk İslam yurdudur. Buna ek olarak, sayıları 4 milyonu bulan Uygur diasporası Türki cumhuriyetler başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşamaktadır. Çin işgaliyle 75 yıldır çeşitli katliam, soykırım, asimilasyon ve baskıcı politikalara maruz kalan bu bahtsız halk, günümüzde dünyadan tamamen tecrit edilmiş, kapalı kutu içerisinde tarihten silinme tehdidiyle karşı karşıya.

Doğu Türkistan'da beka mücadelesi veren Müslüman Türk halkının din özgürlüğü başta olmak üzere düşünce ve ifade özgürlüğü, basın ve yayın özgürlüğü yoktur; şu ana kadar da hiç olmamıştır. Bütün medya, yayın ve iletişim araçları Çin komünist rejiminin elinde olup sadece Çin Komünist Partisi ve devlet propagandası için kullanılmaktadır. Biz Doğu Türkistan Basın ve Medya Derneği (İstiqlal Media Grubu) olarak Doğu Türkistan'da yaşanan gelişmeleri an be an takip ederek, bölgeyle ilgili haberler akışını sağlamaya çalışıyor. nitekim Çin'in bilgi ablukasına karşın titizlikle çalışarak hangisi doğru, hangisi yanlış? Gazetecilik ilkelerine uygun şekilde haber yapmaya gayret gösteriyor, bu doğrultuda Doğu Türkistanla ilgili kaynak vasfı taşıyan kurum olma yolunda ilerliyoruz.

Güvenilir haber kaynakları, Analiz Programları ve Aylık Dergilerimizle, işgalci Çin rejiminin insanlığa karşı suçlarını ve bu cinayeti örtbas etmek için servis ettiği gerçek dışı haberleri ifşa etmeyi, ayrıca günümüzde Doğu Türkistan halkının maruz kaldığı insanlık dışı soykırımı dünya kamuoyuna aktarmayı hedefliyoruz.

ÇİN KÜLTÜR HIRSIZLIĞINA DEVAM EDİYOR!	6
UYGUR ŞARKICIDAN ÇİN SEVICİLİĞİ	8
MAHKUM YAKINLARINA BÜYÜK PARA CEZASI	10
HAKAN FİDAN'IN DOĞU TÜRKİSTAN ZİYARETİNDEN NE BEKLENİYOR?	12
ÇİN, YAPAY ZEKA ARACILIĞIYLA Xİ VE DÜŞÜNCELERİNİ İNSANLARIN ZİHNİNE YERLEŞTİRİYOR	34
BAYRAM PAZARLARINDA İNSAN YOK!	36
DOĞU TÜRKİSTAN ZİYARETİ HER ŞEYİ HALLEDİYOR MU?!	38
ÇİN'İN ALDATMASI ÇOKTUR	40
DOĞU TÜRKİSTAN'A İÇERİDEN BAKINCA...	46
AK MESCİT'İ KIZIL BAYRAK YAPTIKLAR	48
ÇİN'DEN KURBAN BAYRAMINDA "MUTLU UYGUR" PROPAGANDASI	52



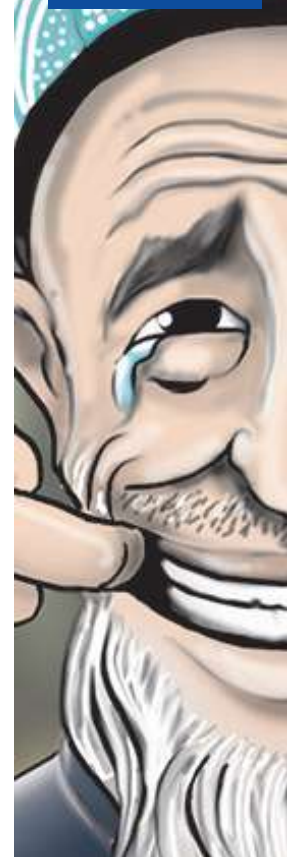


SAYFA

52

SAYFA

12



SAYFA

48



SAYFA

40



SAYFA

36

Çin kültür hırsızlığına devam ediyor!



Çin yönetimi Kuveyt'teki Çin Kültür Merkezinde, **yok etmeye çalıştığı Uygur kültürünü**, Arap ziyaretçilere Çin kültürü olarak tanıttı.

Çin, Doğu Türkistan'daki soykırım politikalarından biri olan kültür soykırımı uygulamalarını bölgede hızlandırmışken, yurt dışında yok etmeye çalıştığı Uygur kültürünü Çin kültürü olarak tanıtmaya devam ediyor. Bu kapsamda Çin

yönetimi tarafından Kuveyt'in Hawali eyaletinde inşa edilen Kuveyt Çin Kültür Merkezinde 27 Mayıs 2024 tarihinde "Çin Kültürü Deneyim Günü" etkinliği düzenlendi.

ÇİN UYGUR KÜLTÜRÜNÜ ÇİN KÜLTÜRÜ OLARAK TANITIYOR

Etkinlikte Uygur kültürü, Çin kültürünün bir parçasıymış gibi sunuldu. Etkinliğe Kuveyt'teki diplomatların eşleri ve Kuveyt vatandaşları katılırken, kendilerine Uygur kültürü, Çin kültürünün özü olarak tanıtıldı. Etkinlikte sergilenen dans,

müzik ve giyim gibi öğelerin çoğu, Uygur Türklerine özgü olmasına rağmen Çin hükümeti, Uygur Türklerinin kültürel kimliğini çalarak kendi kültürümüştü gibi lanse etti.

TÜRK KİMLİĞİNİN VE MİRASININ YOK EDİLMESİNE HİZMET EDİYOR

Bu durum, Çin'in Doğu Türkistan'da uyguladığı kültürel soykırım, asimilasyon ve kimlik hırsızlığını bir kez daha gözler önüne serdi. Bu tür etkinliklerde Uygur kültürünün yanlış

tanıtılması, Türk kimliğinin ve mirasının yok edilmesine hizmet ediyor.

Öte yandan Çin'in İstanbul Başkonsolosu Wei Xiadong, Doğu Türkistan halkına karşı yürütülen sistematik soykırım ve asimilasyon politikalarını örtbas etmek için İstanbul'da Uygur müziği ve dans gösterisi düzenleyeceğini duyurmuştu.

Aynı ekibin Türkiye'de yapacağı ve işgal altındaki Doğu Türkistan'da devam eden Müslüman Türk soykırımını örtbas



TÜRKİYE'DEKİ UYGUR STK'LARDAN TEPKİ

etmeyi amaçlayan etkinliğine, Doğu Türkistan diasporası, özellikle Uluslararası Doğu Türkistanlılar STK'lar Birliği (UDTSB) tarafından tepki gösterildi.





Uygur şarkıcıdan Çin seviciliği

Çin propagandacısı Uygur şarkıcı: Xinjiang'ı müzik aracılığıyla dünyaya tanıtacağım.

Çin'in Doğu Türkistan'da soykırım suçunu daha güçlü bir şekilde uyguladığı bir dönemde, ünlü Uygur şarkıcı Dilber Yunus, sözde "Xinjiang Kültür

ve Turizm Propaganda Elçisi" olarak Çin'in sahte propagandasına aktif bir ses vereceğini söyledi. Çin'in Doğu Türkistan propaganda ajansı Tanrıdağ si-

tesine göre, 27 Mayıs tarihinde Çin, Dilber Yunus'u sözde "Xinjiang Kültür ve Turizm Tanıtım Elçisi" olarak atadı. Yunus, "Çin, beni besledi ve bugünkü



Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan ünlü şarkıcı Erkin Abdullah

soykırımın işlendiği ciddi bir durumda, Çin propagandasına uygun faaliyetleri yurtdışında şiddetle eleştirildi. Ayrıca, birkaç yıldır Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan ünlü şarkıcı **Erkin Abdullah**, geçtiğimiz günlerde Çin ve Doğu Türkistan'a gitti. Şu ana kadar Pekin, Xi'an ve diğer Çin şehirlerinde "Ben Xinjiang'lıyım" temalı bir turne şarkı gecesi düzenliyor.

UYGUR TARAFINDAN NEFRETE NEDEN OLDU!

Çin, Doğu Türkistan'daki toplam kamplarından ve hapis-hanelerden kurtulan şarkıcıları ve sanatçıları sahte propagandaları için çalışmaya zorlasa da, Dilbar Yunus ve Abdullah gibi özgür ülkelerde yaşayan Uygur şarkıcıların sırf kâr amacıyla sahte propagandaya katılmak için Çin'e gitmesi, yurtdışındaki Uygur tarafından güçlü bir kızgınlık ve nefrete neden oluyor.

şarkıcı olmamı sağladı. Bu yüzden sahne ne kadar büyük olursa olsun Xinjiang'la gurur duyacağım ve güzel ülkemi (Çin'i) herkese tanıtacağım." dedi. AVRUPA ÜLKELERİNDE DE ÜNLÜ

Dilber Yunus, 2 Mayıs'ta Doğu Türkistan'daki Halk Tiyatrosu'nda bir şarkı gecesi düzen-

ledi. Haberde, Yunus'un çeşitli şarkı yarışmalarına ve etkinliklere katılmak üzere birçok kez Doğu Türkistan'ı ziyaret ettiği belirtildi. Çin başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde de ünlü bir şarkıcı olan Dilber Yunus, Finlandiya vatandaşı olmasına rağmen yıllar içinde Çin eyaletlerinde çok sayıda konser verdi. Uygurlara karşı



Mahkum yakınlarına büyük para cezası

İşgal altındaki Doğu Türkistan'da suçsuz yere hapis cezasına çarptırılanların ailelerine büyük para cezaları kesildiği ortaya çıktı.

İşgal altındaki Doğu Türkistan'da Çin Komünist Parti (ÇKP) rejimi suçsuz yere hapse attığı Uygurlar ve diğer Müslüman Türklerin dışarda kalan ailelerine büyük miktarlarda para cezaları kestiği öğrenildi.

Özgür Asya Radyosunda (RFA) yer alan bir habere göre, geçtiğimiz günlerde Uçturpanlı diaspora üyelerinden biri, memleketinde 15 yıl hapis cezasına çarptırılan annesi ve kız kardeşinin "ceza" olarak toplam 150.000 yuan para istendiğini ve ailesindeki tek hapishane dışı olan yaşlı baba-

larının parayı ödemek zorunda kaldığını bildirdi.

RFA'nın Uydu telefonu aracılığıyla konuştuğu Uçturpan ve Hotan'daki mahkeme ve adli yetkililer, cezaevinde ceza çekenlerin ailelerine "iş" adı altında büyük miktarda para cezası kesildiğini doğruladı.

2017'DE ZORAKİ KAYBETTİRİLMİŞTİ

Uçturpanlı diaspora üyesinin anlattığına göre, annesi ve kız kardeşi 2017 yılında başlatılan büyük ölçekli keyfi tutuklama



sırasında zoraki kaybettirildiğini, daha sonra “dini aşırılık” suçlamasıyla 15 yıl hapis cezasına çarptırıldığını dile getirdi. 70 Yaşını geçmiş olan babası hasta ve yalnız kaldığını, yakınlarının yardımıyla zor bir hayat yaşayan babanın, hastalıklarla da mücadele ettiğini, Fakat Ahaliler komitesi ve polis memurları, onu tutuklu karısı ve kızı için 75'er bin Yuan'den 150.000 Yuan para cezası ödemeye zorladığını söyledi.

Konu ile ilgili olarak RFA'nın ulaştığı Doğu Türkistan'ın Uçturpan İlçe mahkemesi katibi, tedirgin bir ses tonuyla böyle bir cezanın varlığını teyit ederken, Cezanın genellikle ne kadar olduğu sorulduğunda bu miktarın mahkûmun “suçunun” niteliğine ve cezanın uzunluğuna göre değiştiğini söyledi. Uçturpan'daki bir mahkûmun ailesine, cezasını çeken iki kişi için toplam 150.000 yuan ceza kesildiği söylendiğinde ise, iki kişinin

15 yıl hapis cezası çekmesi için bunun normal olduğunu söyledi. Bu cezanın aktif olarak ödenmesi halinde tutuklunun cezası biter bitmez serbest bırakılmasını teşvik edeceğini söyledi.

ARTAN SAYIDA MAHKUMUN AİLESİ DE CEZALANDIRILYOR!

Doğu Türkistan'da yapılan araştırmalar sonucu bu cezaların birçok mahkumun ailesine de kesildiği ortaya çıkıyor.

Ceza her ne kadar kağıt üzerinde “sanık” a yüklenmiş gibi görünse de aslında “sanık”ın cezalandırıldığı ve bu cezanın bitiminden önce teslim edilmesi gerektiği, para cezasının doğal olarak mahpus yakınları tarafından ödenmek zorunda bırakıldığı öğrenildi.



75'er bin Yuan'den 150.000 Yuan para cezası ödemeye zorladığını söyledi.



Hakan Fidan'ın Doğu Türkistan ziyaretinden ne bekleniyor?

Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Sayın Hakan Fidan'ın Çin ve Doğu Türkistan Ziyaretine ilişkin Doğu Türkistanlı STK'lardan basın bildirisi yayımlandı.

Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Çin Halk Cumhuriyeti'ne gidiyor. Fidan'ın Dışışleri Bakanı olarak Çin'deki ilk teması

olacak. Fidan, 5 Haziran'a kadar sürecektir program kapsamında Doğu Türkistan'ı da ziyaret edecek. Dışışleri Bakanı Hakan Fidan Çinli mevkidaşı Wang Yi'nin davetine icabetle, bugün Çin Halk Cumhuriyeti'nde olacak.

Fidan burada Devlet Başkan Yardımcısı Han

Zheng ve Çin Komünist Partisi temsilcileriyle de görüşecek. Diplomatik kaynaklara göre; Pekin'deki temaslarda Gazze önemli bir yer tutacak. Gazze'de bir an önce kalıcı ateşkes ve iki devletli çözümün sağlanması için atılabilecek adımlar değerlendirilecek.

48 MİLYAR DOLARI BULAN TİCARET HACMİ DE

GÜNDEMDE İki ülke arasında 48 milyar doları bulan ticaret hacmi de gündemde olacak. İkili ticaretin daha dengeli ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması ile Çin'den Türkiye'ye, özellikle yeni teknoloji yatırımlarına dair iş birliği imkanları ele alınacak.

Bakan Fidan'ın Pekin'deki temaslarının ardından 4-5 Haziran tarihlerinde Urumçi ve Kaşgar şehirlerini ziyaret etmesi öngörülüyor. Ticari ve ekonomik ilişkiler. Uygur Türklerinin temel hak ve özgürlükleri. Kritik pek çok başlık, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Çin ziyaretçi için ajandasında olacak.

Zi-

yaret, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2012 yılında başbakan iken Doğu Türkistan'a yaptığı ziyaretin ardından en üst düzey ziyaret olacak. Uygur Türklerinin temel hak ve özgürlüklerinin korunması ve Çin'de refah ve huzur içinde yaşamalarının önemi gündeme getirilecek. **BÜYÜK BİR İLGI VE BEKLENTİ İLE TAKİP ETMEKTEYİZ.**

Konuyla ilgili Uluslararası Doğu Türkistan STK'lar birliği tarafından yapılan Basın bildirisinde şu ifadelere yer verildi;

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri

Bakanı Sayın Hakan Fidan'ın 3-5 Haziran 2024 tarihlerinde Çin ve Doğu Türkistan'a gerçekleştireceği resmi ziyareti, Uluslararası Doğu Türkistan STK'lar Birliği olarak büyük bir ilgi ve beklenti ile takip etmekteyiz.

Bakanlıkça belirtilen gündem arasında Uygurların temel hak ve özgürlüklerinin korunması ve Kaşgar ve Urumçi ziyaret edilmesinin bulunması dolayısıyla bu ziyaretin, Doğu Türkistan ve Uygur halkının insan hakları açısından olumlu sonuçlar doğurabileceğine inanıyoruz.

Öncelikle, bu ziyareti Doğu Türkistan'daki Uygur halkının durumu hakkında uluslararası farkındalık yaratma ve etkili bir diyalog kurma fırsatı olarak görmekteyiz. Ziyaretin, bölgede yaşanan insan hakları ihlallerinin sona erdirilmesi yönünde somut adımlar atılmasına vesile olmasını ümit ediyoruz.

Ay-



rica, Çin bölgedeki otoriter gücünü kullanarak, uluslararası gözlem heyetlerini aldatmak amacıyla şehirleri tamamen kapatarak yada gözlemcilerin gideceği bölgeleri önceden hazırlanmış oyuncu ekipleri ile doldurarak Doğu Türkistan'da gerçek durumu yansıtmayan sahte bir refah görüntüsü yaratmaya çabalamaktadır. Aynı zamanda aldatılmış ziyaretçilerin ziyaret sonrası açıklamalarını kendi propagandası olarak kullanmaktadır.

Bu minvalde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Sayın

Hakan Fidan ve heyetinin bu tür propagandalara karşı dikkatli olması ve gerçeklere karşı açık ve net tavır sergilemesi bu ziyaretin amaca ulaşmasında önem arz etmektedir ve Çin'in bu ziyareti propaganda olarak kullanmasını engelleyecektir.

DOĞU TÜRKİSTAN DIASPO-RASINDAN BEKLENTİ

Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı'nı, Çinli yetkililerle yapacağı görüşmelerde aşağıdaki hususları gündeme getirmesini bekliyoruz:

1. Uygur Soykırımının ve İnsan

Hakları İhlallerinin Durdurulması: Uygur halkının maruz kaldığı insan hakları ihlallerinin sona erdirilmesi ve uluslararası insan hakları normlarına uygun bir yaşam sürdürmeleri için gerekli adımların atılması.

2. Aile Bütünlüğünün Sağlanması: Toplama kamplarında tutulan Uygurların serbest bırakılması ve ailelerinden ayrılan kişilerin bir araya getirilmesi.

3. Dini ve Kültürel Özgürlüklerin Güvencesi: Uygur halkının dini ve kültürel özgürlüklerine saygı gösterilmesi, ibadetlerini



ve kültürel pratiklerini özgürce yerine getirebilmeleri için gereken ortamın sağlanması.

4. Uluslararası Gözlemcilerin Bölgeye Girişi: Bağımsız uluslararası gözlemcilerin Doğu Türkistan'a girişine izin verilmesi ve bölgedeki durumun tarafsız bir şekilde gözlemlenebilmesi.

5. Ekonomik ve Sosyal Hakların Korunması: Uygur halkının ekonomik ve sosyal haklarının korunması, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlere erişimlerinin güvence altına alınması.

6. Doğu Türkistan'da Türkiye Cumhuriyeti konsoloslğunun açılması: Doğu Türkistan halkının Türkiye ve Türk halkı ile eğitim, sosyal yaşam, ekonomi ve diğer açılardan ilişki kurması için kanalların açılması.

Uluslararası Doğu Türkistan STK'lar Birliği olarak, bu ziyaretin Uygur halkının yaşadığı sıkıntıların uluslararası toplum tarafından daha iyi anlaşılmasına ve çözüme kavuşturulmasına katkı sağlayacağını ümit ediyoruz. Bu süreçte, Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğu Türkistan'a halkına yönelik desteklerinin devam edeceğine olan inancımız tamdır.

Basın Bildirisi

Bu ziyareti Doğu Türkistan'daki Uygur halkının durumu hakkında uluslararası farkındalık yaratma ve etkili bir diyalog kurma fırsatı olarak görmekteyiz. Ziyaretin, bölgede yaşanan insan hakları ihlallerinin sona erdirilmesi yönünde somut adımlar atılmasına vesile olmasını ümit ediyoruz.



Uluslararası
Doğu Türkistan
STK'lar Birliği

Hakan Fidan: Kaşgar ve Urumçi Türk İslam şehridir

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, resmi temaslarda bulunmak üzere gittiği Çin'in başkenti Pekin'de düzenlenen basın toplantısında mesajını verdi. "Kaşgar ve Urumçi Türk İslam Şehridir."

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, resmi temaslarda bulunmak üzere gittiği Çin'in başkenti Pekin'de Çin Komünist Partisi (ÇKP) Merkez Komitesi Politbüro Üyesi ve ÇKP Siyasi ve Hukuki İşler Komisyonu Başkanı Çen Vençing ile bir araya geldi.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, "Gazze'de ateşkes, Gazzelilere insani yardımların kesintisiz ve güvenli şekilde ulaştırılması ve iki devletli çözüm için önümüzdeki süreçte de Çin

ile birlikte çalışmaya devam edeceğiz" dedi.

Bakan Fidan: Gazze'de ateşkes için Çin ile birlikte çalışmaya devam edeceğiz Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Çin'in başkenti Pekin'deki resmi temasları çerçevesinde Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi ile görüşme gerçekleştirdi. Bakan Fidan görüşmenin ardından Çinli mevkidaşı Wang ile ortak basın toplantısı düzenledi. Dışişleri Bakanı olarak Çin'i ziyaret etmekten duyduğu memnuniyeti ifade ederek sözlerine başlayan Fidan, Çin ve Türkiye'nin Asya'nın iki kadim medeniyeti olduğunu, iki ülke halklarının Asya'nın zenginliği ve itici motoru olduğunu söyledi. Dün başladığı resmi ziyareti sırasında gerçekleştirdiği temaslara ilişkin bilgi veren Fidan, bugün





Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi ile kapsamlı ve verimli bir toplantı gerçekleştirdiklerini ifade etti. Fidan, "Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in ortak anlayışları ve vizyonları doğrultusunda ikili ilişkilerimiz ilerlemeye devam ediyor. Gerçekten iki siyasi liderin ortaya koyduğu büyük vizyon, Çin ile Türkiye arasındaki modern zamanlardaki ilişkinin kurumsallaşarak ve derinleşerek ilerlemesinde önemli bir temel teşkil etmekte. Amacımız karşılıklı saygı ve karşılıklı karar-yarar temelinde halklarımızın refahını artıracak

adımları atmaktır. İlişkilerimizin önemli bir ayağını ekonomik ilişkiler oluşturmaktadır. Malumunuz ikili ticaret hacmimiz 2023 yılında 48 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır. Çin, Türkiye'nin Asya'da birinci, dünyada üçüncü büyük ticaret ortağıdır. Bu ticaret büyük oranda Çin'in lehinedir. Ticaret rakamlarını nasıl daha dengeli hale getirebiliriz konusunu tüm görüşmelerimizde gündeme getirdik" dedi. "İKİLİ İŞ BİRLİĞİ MEKANİZMALARINA İŞLERLİK KAZANDIRMAK İSTİYORUZ" Temasları sırasında Türk tarım ürünlerinin ithalatı konusundaki kısıtlama-

ların kaldırılması gibi tekliflerde bulunduğunu belirten Bakan Fidan, "Turizm iş birliğimizi daha da geliştirmek istediğimiz bir diğer alandır. Daha fazla Çinli turist ülkemize gelmesini hedeflemekteyiz. Çin Kültür ve Turizm Bakanı da bu konuları ele almak üzere bu hafta Türkiye'yi ziyaret edecekler. Özellikle enerji alanına da yoğunlaşmak istiyoruz. Nükleer enerji ve kıymetli madenlerin değerlendirilmesi alanlarında da iş birliği imkanları bulunmakta. Bu konularda ilgili kurumlarımız, firmalarımız görüşmekte. Öte yandan Çinli şirketleri

özellikle yüksek teknoloji ürünlerde ülkemizde üretim yapmaya ve Ar-Ge merkezleri kurmaya davet ediyoruz. Böylelikle Çinli şirketlerin Türkiye üzerinden Avrupa, Orta Doğu ve Afrika piyasalarına erişimleri de kolaylaşacaktır. Büyük önem verdiğimiz bir diğer konu da ulaştırma konusudur. Bu dönemde Kuşak ve Yol girişimiyle Hazar geçişli Doğu-Batı Orta Koridor girişimimiz daha da büyük önem kazanmıştır. Kuşak ve Yol girişimiyle orta koridorun uyumlaştırılması, diğer bazı ulaştırma koridorları ile entegrasyon için örneğin Irak'taki kalkınma yolu gibi somut adımlar atmaya hedefliyoruz. Değerli basın mensupları, Türkiye olarak ikili iş birliği mekanizmalarına işlerlik kazandırmak istiyoruz. Bu konuda değerli meslektaşım da mutabık kaldık. Bu amaçla Hükümetler Arası İşbirliği Komitesi Eş Başkanı görevine Hazine ve Maliye Bakanımız Sayın Mehmet Şimşek Cumhurbaşkanımız tarafından atanmıştır. Komitenin bu yıl içinde toplanmasını arzu ettiğimizi, buradaki toplantılarda meslektaşım ilettim. Bu yıl Çin Devlet Başkanı Xi

Jinping'i de ülkemizde ağırlamak istiyoruz. Cumhurbaşkanımızın davetini tekrar Çinli meslektaşım ilettim" şeklinde konuştu. "ÇİN'İN FİLİSTİNLİLERLE DAYANIŞMA İÇİNDE OLMASINI TAKDİRLE KARŞILYORUZ" Uluslararası ilişkilerin pek çok alanında Türkiye ile Çin'in örtüşen görüşe sahip olduğuna dikkat çeken Fidan, "Her iki ülke de uluslararası sistemde daha adil bir anlayışın hakim olmasını savunuyor. Türkiye ile Çin arasında sürdürecek iyi ilişkiler, bölgesel ve küresel barışın, refah ve istikrarın sağlanmasına da katkı sağlayacaktır. Asya Pasifik'teki gelişmeleri ve jeopolitik yansımalarını da yakından takip ediyoruz. Asya Pasifik'teki sınamaların etkin çok taraflılık, yapıcı diyalog çabaları ve ortak önceliklere dayanan iş birliğini gerektirdiğini düşünüyoruz. Çin'in Filistin konusundaki duyarlılığı son derece memnuniyet vericidir. Çin'in Filistinlilerle dayanışma içinde olmasını ve iki devletli çözümü güçlü bir şekilde desteklemesini takdirle karşılıyoruz. Devlet Başkanı Sayın Xi'nin Filistin'de çözüm için geniş kapsamlı, yetkin ve etkili bir uluslararası barış konferan-

sı için çağrıda bulunması son derece önemlidir. Ne yazık ki bazı ülkeler İsrail'in Filistin'de uyguladığı zulme destek vermeye devam ediyorlar. İsrail'e siyasi destek ve silah sağlıyorlar. Bu ülkeler İsrail'in uyguladığı soykırıma maalesef ortak olmaya devam ediyorlar. Gazze'de ateşkes, Gazzelilere insani yardımların kesintisiz ve güvenli şekilde ulaştırılması ve iki devletli çözüm için önümüzdeki süreçte de Çin ile birlikte çalışmaya devam edeceğiz. Ukrayna'daki savaş da uluslararası güvenlik, istikrar ve refahı sınamaya devam etmekte. Türkiye, Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü ve egemenliğini başından beri güçlü bir şekilde desteklemektedir. Adil ve kalıcı bir barışın taraflar arasında ancak diyalog ve müzakere yoluyla sağlanabileceğine inanmaktayız. Türkiye ve Çin'in Ukrayna'da barışın tesisi konusunda ortak anlayışa sahip olduğunu görmekten memnuniyet duyuyoruz. Bu konuda da istişareleri ve birlikte çalışmayı sürdüreceğiz. Geçtiğimiz gün Brezilya ve Çin arasında yapılan ortak barışa çare açıklamasındaki maddeleri de memnuniyet verici



görmekteyiz” diye konuştu. “ÇİN’İN TOPRAK BÜTÜNLÜĞÜNE DESTEĞİMİZ TAMDIR” Türkiye'nin Çin'in toprak bütünlüğüne, siyasal egemenliğine desteğinin tam olduğunu vurgulayan Bakan Fidan, “Çin’e yönelik silahlı terör hareketlerine karşı desteğimiz tamdır. Özellikle Çin’i karıştırmaya yönelik, Çin’in ekonomik gelişmesini durdurmaya yönelik uluslararası girişimleri doğru bulmadığımızı buradan ifade etmek istiyoruz. Çin’in ortaya koyduğu ekonomik rekabet edebilirlik yeterliliğinin başka şekilde uluslararası kamuoyuna yansıtılması, buradan farklı bir küresel mücadele üretilme çabası gerçekten dünya barışı, istikrarı ve kalkınması için son derece alarm zilleri çaldıran bir olaydır. Buradan altını çizerek ifade etmek istiyorum, dünya medeni bir rekabete alışmak zorundadır. Egemen güçlerin önceki yüzyılda kurmuş oldukları pazarların daha adil, rekabet edilebilir pazar şartlarında yeniden el değiştiriyor olması kabul edilmesi gereken bir sonuçtur. Buradan savaşa varan, daha farklı yıkımlara varan neticelerin üretilmemesi gerekiyor. Dünyamızdaki refah

herkese yetecek kadar vardır. Medeni bir biçimde, adil bir biçimde, uluslararası kurallara uygun, eşit ve herkese uygulanan kuralları içine alan bir ekonomik rekabet sistemiyle ekonomik kalkınma modelleri ve pazarları aramaya devam etmemiz gerekiyor. Buradaki başarısızlık başka şekilde izah edilmeye çalışılırsa buradaki adil rekabetin yerine küresel mücadeleyi, kutuplaşmayı hatta savaş tehdidini ortaya koyarsak burası gerçekten küresel bir faciaya bizi götürür. Onun için Çin’in ekonomik kalkınmasının adil biçimde oluyor oluşunu desteklememiz gerekiyor. Bu türden küresel bir istikrarsızlık ortaya koyan çabalara destek vermediğimizi ifade etmek istiyorum. Tekrar altını çiziyorum, Çin’in toprak bütünlüğüne, siyasal egemenliğine bizim desteğimiz tamdır. Bu konuda iç karışıklık çıkarmaya çalışan olayları da burada desteklediğimizi ifade etmek istiyorum” dedi. “ÇİN’İN TÜRK DEVLETLERİYLE GELİŞTİRDİĞİ YATIRIMA DAYALI İLİŞKİLERİ ÖNEMLİ BULUYORUZ” Çin’in Türk dünyası ve İslam dünyasıyla son yıllarda geliştirdiği ilişkiyi de memnuniyetle karşıladıklarını dile

getiren Fidan, “Özellikle Türk Devletler Teşkilatı’na mensup olan ülkeler başta Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan olmak üzere bu ülkelerle geliştirdiği son yıllardaki ticarete dayalı, yatırıma dayalı ilişkileri fevkalade önemli buluyoruz ve destekliyoruz. Aynı şekilde Türkiye ve Azerbaycan’la da ilişkilerinin artarak devam etmesini bekliyoruz. Diğer taraftan İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelerle de Çin’in son yıllarda daha sistemli bir iş birliği geliştirme çabası içinde olduğunu gördük. Daha birkaç gün önce Arap Ligi üyesi ülkelerle Pekin’de bir zirve vardı. Bu zirve marjında gerçekten kalkınmaya yönelik, refaha yönelik, işbirliğine yönelik güzel kararlar alındı. Bunlar da önemli gelişmeler. Diğer taraftan Çin’in Suudi Arabistan ve İran arasında yapmış olduğu arabuluculuk çalışması da not etmeye değer tarihi bir olaydı. Gerçekten iki kardeş ülke arasındaki devam eden kronik sorunların Çin’in araya girmesiyle bir çözüme kavuşma yoluna girmesi ve bölgesel istikrarın devreye girmesi fevkalade önemli. Bölgemizde yaptığı bu yapıcı



katkıdan dolayı da ben Çinli meslektaşımın teşekkür ediyorum ve buradaki çalışmaların da devamını diliyorum” ifadelerini kullandı. “TİCARETTEKİ DENGESİZLİĞİN BİR ŞEKİLDE GİDERİLMESİ GEREKİYOR” Gazetecilerin sorularını yanıtlayan Bakan Fidan ekonomik ilişkilerin Türkiye ve Çin arasındaki ikili ilişkilerin önemli bir ayağını oluşturduğunu belirterek, “Özellikle aramızdaki ticaret hacmindeki büyüklüğü biz memnuniyetle karşılıyoruz. Ama bununla beraber dengesizliğin de bir şekilde giderilmesi gerekiyor. Bu konudaki somut önerilerimizin Çinli

mevkidaşım ve makamlar tarafından karşılık bulmuş olmasını bu seyahatte görmekten özellikle memnuniyet duyduğumu ifade etmek istiyorum. Burada başta da söyledim, bizim aradaki açığı kapatmaya yönelik somut tekliflerimiz oldu. Bunların başında tarım ürünleri ithalatındaki yelpazenin genişletilmesi, turizm konusundaki çalışmaların artırılması, daha fazla Çinli turist Türkiye’ye gelmesi ve özellikle yol kuşak projesinin uzantısı olan konulardaki altyapı yatırımlarının, daha önce başlatılan projelerin Türkiye’de nihayete erdirilme-

si. Bu konuda Türkiye Çin arasında yaklaşık 10 yıldır devam eden ileri düzey çok emekli teknik çalışmalar var. Proje taslakları var, sonuca yaklaşılmış, fizibilite çalışmaları var. Bunların somut olarak hayata geçirilmesi konusundaki beklentilerimizi ilettik” şeklinde konuştu.

KAŞGAR VE URUMÇİ TÜRK İSLAM ŞEHRİDİR

Son olarak konuşmasına “Değerli basın mensupları yarın Urumçi ve Kaşgarı ziyaret edeceğim. Bu iki şehir, Çin’in kültürel zenginliğine katkıda bulunan iki kadim ‘bildiğiniz





gibi' Türk İslam Şehridir. Bu şehirler Çin'le Türk dünyası arasında, aynı zamanda Çin'le İslam dünyası arasında bir köprü rolü oynamakta, tarihi dostluğumuzun ve komşuluğumuzun sembolleridir. Toplumların ve halkların birlikteliği, güçlü devletlerin en büyük zenginliğidir. Bu coğrafyaların tarihi ve kültürel zenginliklerine tanıklık etmekten büyük memnuniyet duyacağımı ifade etmek istiyorum." sözleriyle devam eden Bakan Fidan, gazetecilerin Ekonomi ve

diğer konulara ilişkin sorularını yanıtladı.

Hakan Fidan, Doğu Türkistan'da

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, "Çin'in kültürel zenginliğine katkıda bulunan kadim Türk-İslam şehirleri" dediği Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'ye gitti.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Çin'e yaptığı ziyaret kapsamında bu sabah Doğu Türkistan'a da gitti.

Urumçi'de, Yanghang Cami'ne ve Büyük Pazar'a ziyaret gerçekleştiren Fidan, Çin hükümetince önceden ayarlanmış Uygurlarla sohbet etti.

Fidan, Doğu Türkistan'da Çin komünist Partisi'nin Bölge Sekreteri Ma Xingrui ve sözde Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi başkanı Erkin Tuniyaz ve diğer yetkililerle bir araya geldi.

İLGİLİ HABERLER: "KADİM TÜRK İSLAM YURDUNA GİDECEĞİM"



Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, "Bakanımız Hakan Fidan, Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi'nin başkenti Urumçi'de Yanghang Cami'ni ve Uluslararası Büyük Pazar'ı ziyaret etti." denildi.

GÖK BAYRAK SİMGESİYLE MESAJ VERDİ

Türkistan Press Editörü Muhammed Ali Atayurt, 2012'de Cumhurbaşkanı sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Urumçi



ziyareti esnasında Halkın serbest bırakıldığını ve Uygurların Türkiye sevgisini Erdoğan'a sarılarak izhar ettiğini, ancak bu sefer Hakan Fidan'ın ziyareti için halkın toplatıldığını, hiç bir sivil izinsiz görüştürülmediğini, Doğu Türkistan diasporasının büyük bir ilgiyle takip ettiği Ziyaret boyunca, istihbarat kökenli Bakan Fidan'ın, bölgedeki Çin tiyatrosunu anlamamasının imkansız olduğunu, mavi kravatı ve beyaz gömleğiyle Doğu Türkistan'ın bağımsızlık sembolü olan Gökbayrak-

lı mesaj verdiğini, nitekim diplomaside yüz ifadeleri, kılık kıyafet gibi en ufak detayların bile derin anlam ifade ettiğini, Urumçi ve Kaşgar'ı tarihi Türk-İslam yurdu olarak tanımlamasının da Çin'e verilmek istenen mesajın bir parçası olduğunu, bu ziyaretten sonra Türkiye'nin Doğu Türkistan davasına yönelik desteği ve de Çin politikasında nasıl bir siyaset izleyeceğinin önemli olduğunu dikkat çekti.

Hakan Fidan'ın Kaşgar ziyaretinde gözden kaçanlar

Uygurların Çin'in Türk ve İslam dünyası arasında bir köprü olduğuna dikkati çeken Fidan, Kaşgar ziyaretinde karşılaştığı insanların davranışlarından neler hissetmiştir.

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın üç günlük Çin ziyaretinde ekonomi, küresel konular ve Uygur Türkleri olmak üzere üç ana başlık öne çıkıyor.

Bir İstihbarat kökenli olan Sayın Fidan', Urumçi ve Kaşgar'daki temaslarında, bölgedeki durumu doğrudan gözlemlemek ve buradaki resmî makamlara Türkiye'nin görüşlerini net biçimde aktarmak bakımından iyi bir fırsat yakalamıştır. Nitekim etnik, dinî ve kültürel bağlara sahip olunan Uygur Türklerinin Türkiye için çok önemli olduğu mesajını ilk fırsatta dile getirmiştir.





Türk basınında çıkan haberlere göre, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Uygur Türklerinin, Çin-Türk ve Çin-İslam dünyası arasında bir köprü olduğunun altının çizildiği görüşmelerde, buradaki halkların refah ve huzur içinde olmasının Türkiye'yi fazlasıyla memnun edeceğini, Uygur Türklerinin kültürel haklarının ve değerlerini yaşamaları konusunda Türk dünyasının ve İslam dünyasının hassasiyetlerini ifade ederken, bu konudaki algının değişmesi ancak Çin'in atacağı adımlarla mümkün olacağına vurgu yapıyor.

TÜRK BASININDA HAKAN FİDAN NE DİYOR?

Sayın Fidan, Çin devlet kanalı CCTV'de bu ülkedeki temaslarını değerlendirdiği esnada seçtiği kelimeler dikkat çekici.

Bakan Fidan, Çin ziyaretindeki önceliğinin iki ülke arasında ticari işbirlikler başta olmak üzere, Gazze meselesi, "Tek kuşak Tek yol" projesi ve Türkiye'nin "Orta Koridor" Projesi, Turizm, enerji, nükleer enerji ve kıymetli madenlerin değerlendirilmesi hususunda, siyasi konular ve diğer alanlardaki ilişkilerin daha ileri taşınması olduğunu belirtiyor.

Fidan, CCTV muhabirine verdiği röportajda Uygur meselesine ilişkin, "Özellikle Uygur meselesini bir zenginlik meselesi olarak görüp burada herhangi bir sorun alanı görmeden, buradaki özellikle Uygurların kültürel hakları ve yaşamları konusunda dünyada ve İslam dünyasında oluşan algının değiştirilmesi Çin'in de lehine, bizim de lehimize, herkesin lehine. Dolayısıyla bizim dediğimiz her zaman için şu; biz Çin'in tek Çin politikasını destekliyoruz, toprak bütünlüğünü ve egemenliğini destekliyoruz." ifadelerini kullandı.



ÇİN BASINI FİDAN'IN SÖZLERİNİ ÇARPITTI

Ancak Çin Basınında ise bu konuşmalar, yine çarpıtılarak Çin Propagandası için kullanıldığı ortaya çıktı.

Çin propaganda ajansı sözde "Xinjiang Gazetesi", Türk Dışişleri Bakanı Hakan Fidan; sözde "Xinjiang'a geldim ve şehirleşmenin mükemmel olduğunu, toplumsal refahın müreffeh, gelişmiş olduğunu gördüm. Tüm etnik grupların kültürlerinin ve dillerinin çok iyi korunduğuna şahit oldum." şeklinde konuştuğunu yazdı. (Haber; Çin Propaganda daire başkanlığınca tek merkezden

servis edildiği için bütün Çin Medyasında konuya ilişkin aynı içerik mevcuttur.)

BU İLK DEFA OLMUYOR!

Daha öncede Temmuz 2019'da Çin propaganda kanalları, Çin'i ziyaret eden Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın "Uygurların huzur ve barış içinde yaşamasını temenni ediyoruz" açıklamasını çarpıtarak, "Erdoğan, Uygurların mutlu yaşadığını söyledi" şeklinde haber servis etmeleri yoğun tepkilere yol açmıştı.

Meselenin özüne gelecek olursak; Fidan, Doğu Türkistan

ziyareti sırasında Kaşgar ve Urumçi'ye gitti. Urumçi'de Uluslararası Pazarı, Nogai Camii'ni ve Kaşgar'daki Heyitgah Camii ile Yusuf Has Hacıp Türbesini ziyaret ederken Dua etti ve Sosyal medya hesabından anlamlı mesajlar paylaştı.

Fidan mesajında; "Uzun yıllardır, Türk İslam medeniyetinin kuruluşuna katkı veren pek çok tarihi şehri ziyaret etme fırsatım oldu.

Mâverâünnehir ve Fergana Vadisi'nin şehirlerini, tarihi Horasan kentlerini ve diğer coğrafyalardaki Selçuklu şehirlerini defalarca görme imkanı buldum.

Urumçi ve Kaşgar, içimde hep ukde olarak kalmıştı. Nihayet, Çin'deki temaslarım vesilesiyle bu iki kadim şehri de ziyaret ettim.

“Kitabın adını Kutadgu Bilig koydum. Okuyana kutlu olsun ve ona yol göstereyim. Ben sözümü söyledim ve kitabı yazdım. Bu kitap uzanıp her iki dünyayı tutan bir eldir” diye tanımladığı ünlü eserin müellifi, büyük âlim Yusuf Has Hâcib'in aziz ruhuna Fâtiha okudum.

Allah bütün âlimlerimize rahmet eylesin.” İfadelerine yer verdi.

Ancak Doğu Türkistanda bulunan 30000 civarı camiden on binlercesi yıkılmış, (delil ve ispatları vardır) büyük bir kısmı eğlence ve dans müzik eğitimi merkezlerine çevrilmiş (arşivlerimiz vardır) Heytgah ve Urumçi'deki Büyük camii gibi tarihi ve göze çarpan ibadethaneler islam dünyası, diğer Yabancı delegasyon ve turistlere göstermek için numunelik açık bırakılmıştır.

DUA TALEBİ HÜZÜNLENDİRDİ

Kaşgar sokaklarında bazı Uygurlarla buluştuğu görüntüler yayınlandı ve Kaşgar'daki 80 yaşlarındaki Emine teyzenin sıcak sohbeti herkesi gülümsetti.

Burada bir parantez açalım. Türk heyete bölgede gösterilen her şeyin önceden hazırlanmış, kurgulanmış olarak değerlendirilebilir.) Yinede bölgedeki baskıcı rejimin yansımalarını Sayın Hakan Fidan Uygur büyükanneyle karşılaşmasında görmek mümkün.





1. "Esselamu aleyküm" selamına cevap vermiyor.

2. Sohbetin sonlarına doğru (sevinçten) göz yaşları döküyor.

3. Büyükanne Bakan Fidan'ın "dua talebine" ise derin bir "uh" çekerken, hüzünlendiği yüz ifadesinden anlaşılıyor ve Video burada kesiliyor.

Ayrıca Genellikle bizim uygurlarda annelerimiz gelenek ve İslami inancımızın gereği başlarına güzel örtü ve örtü üzerine de bu ninenin başındaki Uygur doppası çeşitleri giyilir. Şu an doğu Türkistan'da İslami ve milli kılık kıyafet tamamen yasaklandığından, kadınlar yalın saç üzerine doppa giymeye zorlanmaktadır.

İkinci perde de ise Çocuklarla fotoğraf çekilme sahnesi.

Burada Türk heyet ve onlara eşlik eden Çinli yetkililer Çocuklarla sohbet ederek fotoğraf çekiliyor.

Çocukların isimleri ise dikkat çekici.

Adın nedir? Bilal,

Senin: Abdusemet,

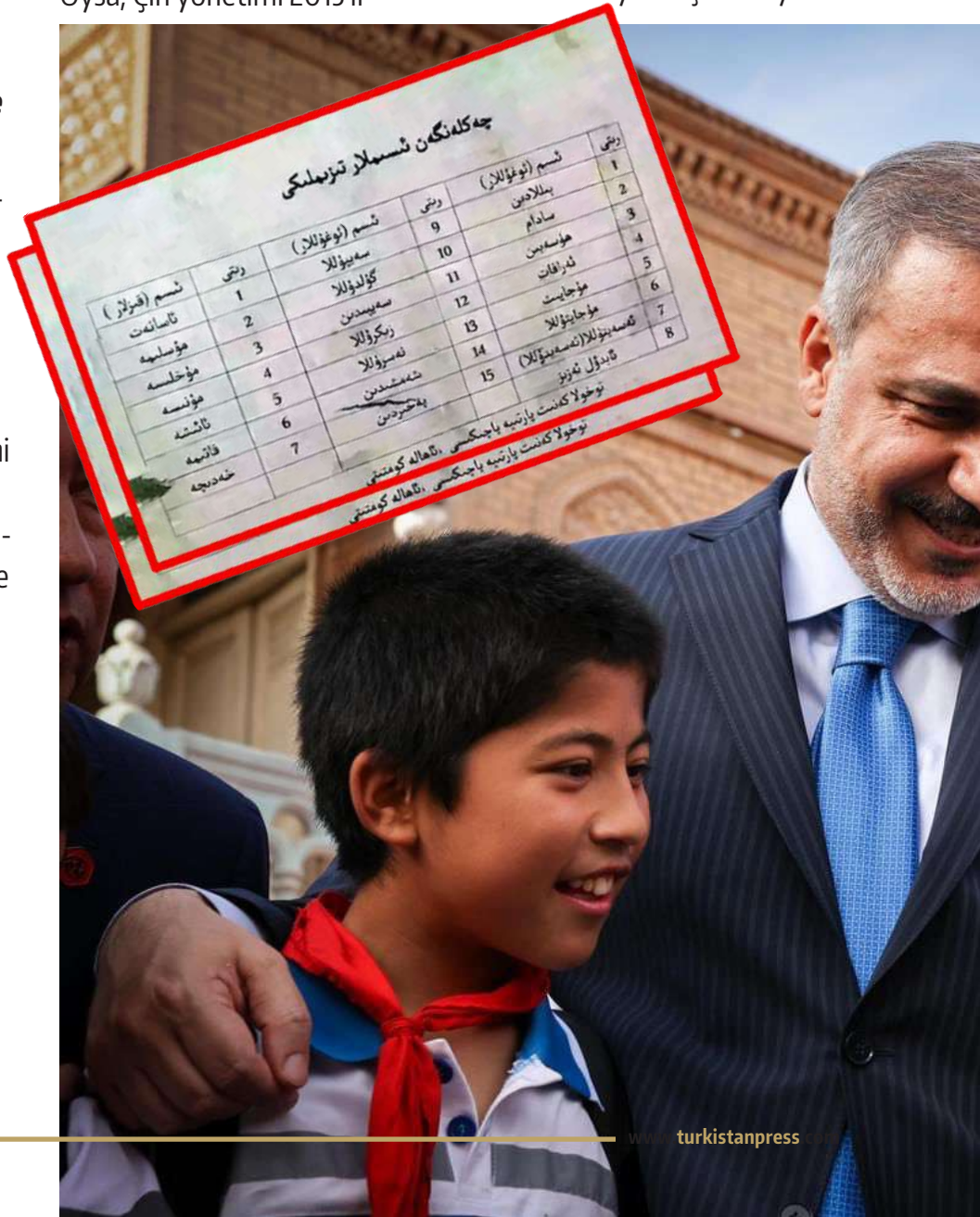
Senin adın; Abdullah,

Adın ne? Habibe ve Merhaba.!

Öte yandan videoda çocukları "az konuş, sakın olun" şeklinde dizginlemeye çalışan bir ses duyulabiliyor.

Oysa, Çin yönetimi 2015'li

yıllarda Doğu Türkistan halkına yönelik uygulanan dini baskılar kapsamında Muhammed, Mustafa Abdüselam, Abdusemet, Ömer, Ebubekir, Mucahit, Abdullah, müslime, Salihe gibi nice İslami isimlerin Uygur çocuklara verilmesini yasaklamış, yasa dışı isimlerin değiştirilmesi talimatı verdiği yazılı bildirimler mevcut. Nihayetinde 2017'deki büyük ölçekli keyfi



tutuklamalar sırasında, isim değişikliği yapmayan sayısız ebeveyninin toplama kamplarına alındığı basına yansımıştı.

Son olarak Doğu Türkistan Diasporasının Sayın Hakan Fidan ve beraberindeki heyetin Doğu Türkistan'daki kısa ziyaretini çok önemseyerek heyecan ve derin beklentiler içinde izlediğini belirtmekte fayda var.

Türk heyet Çin'de Uygurlar konusunda "sessizce lobi" faaliyeti yürüttü

D Middleeasteye.net'te Ragıp Soylu'nun haberine göre, Çin ziyareti sırasında Dışişleri Bakanı Hakan Fidan Uygur Türkleri için "sessizce kulis" faaliyeti yürütmüş. Middle East Eye'a konuşan iki Türk yetkili, Dışişleri Bakanı Hakan

Fidan'ın bu hafta başında Çin'e yaptığı ziyaret sırasında Uygur Türklerinin haklarının ve kültürünün korunması için sessizce kulis yaptığını söyledi. Fidan, Pekin'de Çinli mevkidaşı Wang Yi ve Başkan Yardımcısı Hang Zheng ile bir araya geldi. Fidan ayrıca Doğu Türkistan'a de giderek 2012'den bu yana Uygur bölgesine yapılan en üst düzey ziyareti gerçekleştirdi. Urumçi ve Kaşgar'da yetkililer ve Uygurlarla bir araya gelen Fidan, Doğu Türkistan ulusal bayraklarıyla özdeşleşmiş bir renk olan turkuaz kravat taktı ve şehirlerden Çin'i Türk ve İslam dünyasına bağlayan "kadim Türk-İslam şehirleri" olarak bahsetti. Ancak Fidan'ın, Çin'in "yeniden eğitim kampları" olarak adlandırdığı binlerce insanın gözaltına alınması da dahil olmak üzere, Çin'in Uygurlara yönelik iyi belgelenmiş kötü muamelesini eleştirmemesi, bazı Uygur gruplarının çevrimiçi kınamalarını tetikledi. 2022 tarihli bir BM insan hakları raporu Çin'i Uygurlara yönelik muamelesi nedeniyle insanlığa karşı suç işlemekle suçladı. İki Türk diplomatik kaynak Ankara'nın Pekin'e Uygur sorununun önemini vurguladığını açıkladı.





Bir diplomatik kaynak, "Etnik, dini ve kültürel bağlarımız olan Uygur Türklerinin bizim için çok önemli olduğunu söyledik" dedi. "Uygur Türklerinin kültürel haklarının korunması ve değerlerinin uygulanması konusunda Türk dünyasının ve İslam dünyasının hassasiyetlerini anlattık." Kaynak, Ankara'nın Çin'in egemenliğine saygı duyduğunu ve tek Çin politikasını desteklediğini,

ancak Uygur hakları konusundaki endişelerin giderilmesinin de elzem olduğuna inandığını sözlerine ekledi. Kaynak, "Türk ve İslam dünyasını Uygurlar konusunda endişelendiren nedenlerin tamamen ortadan kaldırılmasının herkes için büyük fayda sağlayacağını kendilerine söyledik" dedi. "Bu konudaki algının değişmesi ancak Çin'in atacağı adımlarla mümkün olacaktır." Çinli yet-

kililer 'tedirgin' Fidan'ın Doğu Türkistan'a yaptığı ziyaret de Çinli yetkililer tarafından koreografisi yapıldığı gerekçeyle eleştirilmişti. İkinci Türk yetkili, Ankara'nın Pekin'in Doğu Türkistan'daki durumu gözlemleme teklifini "görüşlerimizi oradaki resmi makamlara açıkça iletmek" amacıyla kabul ettiğini söyledi. Wang Yi ile ortak bir basın toplantısı düzenleyen Fidan, Türkiye'nin

Çin'deki her türlü terörist faaliyetine karşı olduğunu, ülkenin toprak bütünlüğünü desteklediğini ve Çin'in bölgede artan etkisine saygı duyduğunu yineledi. Ancak Fidan'ın Urumçi ve Kaşgar'ı Türk ve İslam şehirleri olarak nitelendirmesi Çinli yetkilileri tedirgin etmiş olabilir. Oxford Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak görev yapan Diren Doğan, "Temaslarımdan anladığım kadarıyla bu açıklama bazı Çinli yetkilileri tedirgin etmiş

olabilir," diyor. "Bu şehirleri Türk ve İslami olarak adlandırmak Çin'in resmi çizgisine tamamen aykırı, ancak Fidan'ın terörizme karşı duruşu ve tek Çin politikasına verdiği destek muhtemelen olası olumsuz tepkileri dengeledi." Doğan, Türkiye'nin bir yandan Çin ile diplomatik ve ticari ilişkilerini sürdürmek isterken bir yandan da Uygurların hak ve özgürlüklerini savunmak gibi bir ikilem içinde olduğunu belirtti. İkinci Türk resmi kaynak ise ikili



Fidan'ın Urumçi ve Kaşgar'ı Türk ve İslam şehirleri olarak nitelendirmesi Çinli yetkilileri tedirgin etmiş olabilir.

ilişkilerin, Çinli bir konsorsiyumun 2021 yılında İstanbul'un



üçüncü köprüsünden yaklaşık 700 milyon dolar karşılığında hisse satın alma projesinden vazgeçmesi ve Çin yanlısı bir politikanın güçlü bir destekçisi olan eski Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın 2020 yılında istifa etmesinden bu yana durgunlaştığını belirtti. Ankara'daki kaynaklar, Mart 2021'de Çin'in Covid-19 aşısı teslimatının ertelenmesinin ilişkilerde bir başka düşük noktaya işaret ettiğini ve Pekin'in bir jest olarak Türkiye'den birkaç Uygur muhalifin Çin'e iadesini istediğini belirtti. Aynı bir kaynak "Türkiye bu talepleri reddetti" dedi. Türkiye-Çin ilişkilerinin canlandırılması Bir yabancı yetkiliye göre Fidan son aylarda Türkiye'nin Çin ile ilişkilerini yeniden canlandırmanın yollarını arıyor çünkü Ankara Çin'in artan diplomatik ve askeri gücünü görmezden gelemez. İkinci Türk yetkili ise "Bu, Çin'i karşılıklı saygı ve çıkar ilişkilerini canlandırmaya davet etme girişimiydi" dedi. "Çin'in lehine olan 40 milyar dolardan fazla ticaret açığını dengelemek için Türkiye'nin tarımsal ihracatı üzerindeki kısıtlamaları kaldırmalarını ve Türkiye'de daha fazla Çinli turiste ve daha fazla Çin yatırımına izin vermele-

rini istiyoruz." Ankara ayrıca Çin'in Türkiye'nin batısında bir nükleer enerji santrali inşa etmesini istiyor ancak Pekin, Türk yetkililerle proje hakkında kapsamlı görüşmelere katılmasına rağmen şimdiye kadar nihai bir taahhütte bulunmaktan kaçındı. Adının açıklanmasını istemeyen bir danışman MEE'ye "İki hükümet arasında sağlam bir siyasi uyum olmadığı sürece Çin'in bir nükleer projeye yatırım yapmasını sağlayamazsınız" dedi.

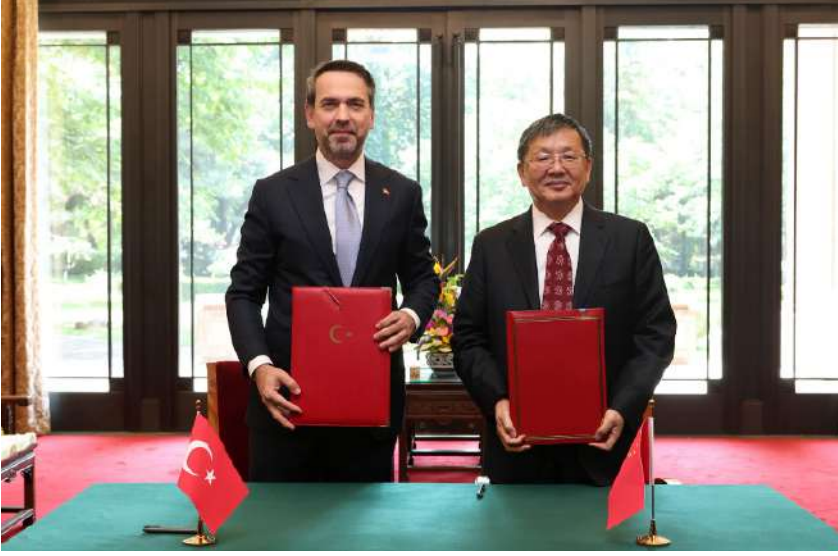
İkinci Türk resmi kaynak ise ikili ilişkilerin, Çinli bir konsorsiyumun 2021 yılında İstanbul'un üçüncü köprüsünden yaklaşık 700 milyon dolar karşılığında



hisse satın alma projesinden vazgeçmesi ve Çin yanlısı bir politikanın güçlü bir destekçisi olan eski Maliye Bakanı Berat

Albayrak'ın 2020 yılında istifa etmesinden bu yana durgunlaştığını belirtti. Ankara'daki kaynaklar, Mart 2021'de Çin'in Covid-19 aşısı teslimatının ertelenmesinin ilişkilerde bir başka düşük noktaya işaret ettiğini ve Pekin'in bir jest olarak Türkiye'den birkaç Uygur muhalifin Çin'e iadesini istediğini belirtti. Aynı bir kaynak "Türkiye bu talepleri reddetti" dedi. Adının açıklanmasını istemeyen bir danışman MEE'ye "İki hükümet arasında sağlam bir siyasi uyum olmadığı sürece Çin'in bir nükleer projeye yatırım yapmasını sağlayamazsınız" dedi.

Bu ayın başlarında Türkiye Enerji Bakanı Alparslan Bayraktar Pekin'e yaptığı resmi ziyaret sırasında Çinli mevkidaşı



ile nadir toprak mineralleri ve nükleer enerji konularında bir mutabakat zaptı imzalamıştı. Doğan, herhangi bir nükleer santral anlaşmasının Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Çin Komünist Parti Lider ve aynı zamanda Devlet Başkanı olan Xi Jinping arasında sonuçlandırılması gerektiğini de sözlerine ekledi. Fidan, Xi Jinping'e bu yıl içinde Türkiye'ye resmi bir ziyaret için davette bulundu ancak Çin Devlet Başkanı'nın bu daveti kabul edip etmeyeceği henüz belli değil. İkinci bir Türk yetkiliye göre Fidan Çin ziyareti sırasında Orta Koridor olarak adlandırılan bölgenin hem Çin hem de Türkiye için önemini vurguladı ve Urumçi de dahil olmak üzere iki ülke arasında daha fazla ticari uçuş yapılmasını talep etti. Ortak basın toplantısında

Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi, Çin'in Orta Koridor konusunda Türkiye ile işbirliği yapmaya ve Türkiye'den yüksek kaliteli tarım ürünleri ithalatını arttırmaya istekli olduğunu söyledi. Doğan, "ABD destekli Hindistan-Ortadoğu-Avrupa-Ekonomik Koridoru (IMEC) Türkiye ve Çin'i bypass ediyor ve iki ülkeyi Orta Koridor ve Orta Koridor'a bağlanabilecek Irak Kalkınma Yolu aracılığıyla birlikte çalışmaya teşvik ediyor" dedi. Doğan, "Türkiye ve Çin arasında bir yol oluşturma açısından bu ziyaretin başarılı olduğunu düşünüyorum" diye ekledi.

Çin'den Türkiye'ye yatırıma Uygur şartı

Çin'in Türkiye'deki yatırımlarını suçluların iadesi anlaşmasının onaylanması şartına bağladığını ileri sürdü.

Uluslararası ilişkiler uzmanı Aydın Sezer, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Çin ziyareti sonrası KARAR'a yaptığı değerlendirmede, Çin'in Türkiye'deki yatırımlarını suçluların iadesi anlaşmasının onaylanması şartına bağladığını ileri sürdü. Sezer, "Çin, ekonomik işbirliği için bu anlaşmanın ön şart olarak kabul edilmesini istiyor" dedi.



Covid-19 aşısı teslimatının ertelenmesinin ilişkilerde bir başka düşük noktaya işaret ettiğini ve Pekin'in bir jest olarak Türkiye'den birkaç Uygur muhalifin Çin'e iadesini istediğini belirtti.



Demokrat Parti İzmir Milletvekili **Haydar Altıntaş**, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'a Çin ziyareti sonrası suçluların iadesi anlaşmasını ve Uygur Türkleri konusunu sordu. KARAR'a konuşan Uluslararası İlişkiler uzmanı Aydın Sezer ise Çin'in Türkiye'deki yatırımları için bu anlaşmanın onaylanmasını ön şart olarak öne sürdüğünü belirtti.

Demokrat Parti İzmir Milletvekili Haydar Altıntaş, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Çin ziyaretinin ardından gündeme gelen bazı kritik konular hakkında yazılı yanıt talep ederek dikkatleri üzerine çekti. Altıntaş, özellikle Türkiye ile Çin arasında imzalanan "Suçluların İadesi Anlaşması" ile ilgili önemli sorular sordu.

MECLİS GÜNDEMİNE DE GELDİ

14-15 Mayıs 2017 tarihlerinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Çin ziyareti sırasında imzalanan ve 27 Aralık 2020 tarihinde Çin Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi tarafından onaylanan anlaşma, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) henüz onaylanmamıştır.

Demokrat Parti İzmir Milletvekili Haydar Altıntaş, Hakan Fidan'a yönelik şu soruları gündeme getirdi:

*** 3-5 Haziran 2024 tarihlerinde gerçekleştirdiğiniz Çin ziyaretinde, suçluların iadesi anlaşmasının onaylanması konusu gündeme gelmiş midir?**

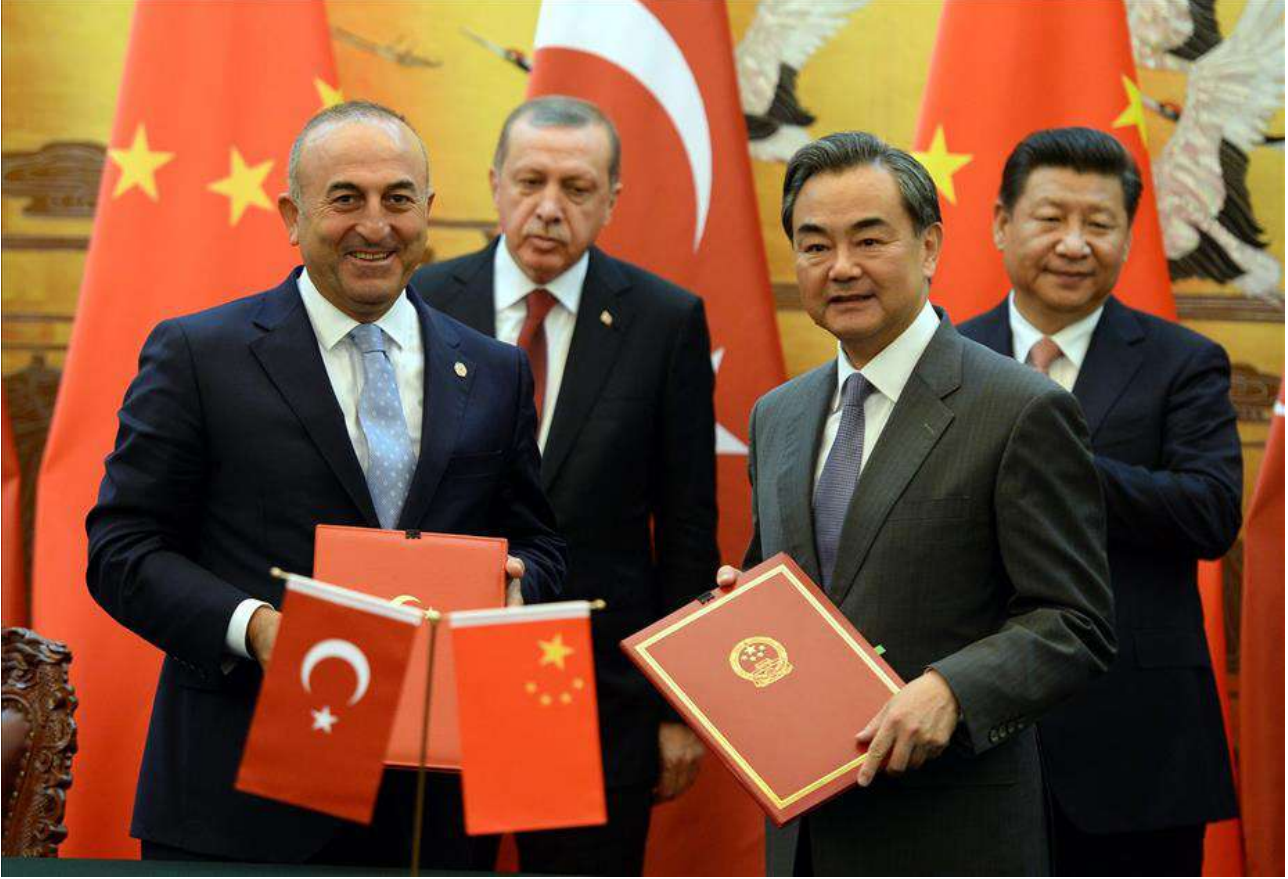
*** Çin ziyaretinizde, Doğu Türkistan'daki Uygur Türkü soydaşlarımızın Çin hükümeti tarafından maruz bırakıldığı baskı, zulüm ve insanlığa karşı suçları gündeme getirdiniz mi?**

*** Sayın Cumhurbaşkanı, Uygur Türklerinin maruz kaldığı muameleyi geçmişte "soykırım" olarak tanımlamaktaydı. Hükümetiniz Doğu Türkistan'daki durumu soykırım olarak tanımlamaya devam etmekte midir?**

*** Suçluların iadesi anlaşması, Uygur Türkü soydaşlarımızı da ihtiva etmekte midir?**

'OLDUKÇA VAHİM BİR KONU'

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın geçtiğimiz hafta Çin'e yaptığı ziyaretin ardından gazetemizde demeç veren uluslararası ilişkiler uzmanı Aydın Sezer, konuya dair önemli açıklamalarda bulundu. Sezer, "Bu konuda heyecanlanacak bir durum yok. Bu anlaşma, Mevlüt Çavuşoğlu'nun dışişleri bakanlığı döneminde imzalandı ve Çavuşoğlu'na da benzer sorular yöneltilmişti. 'Siz Uygur Türklerini iade etmeyi



mi düşünüyorsunuz?’ diye sorulmuştu. Bu oldukça vahim bir konu.” dedi.

Sezer, 2017 yılında imzalanan, 2019 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından meclise gönderilen anlaşmanın hâlâ onaylanmadığını belirtti ve sözlerine devam ederek, “Hakan Fidan’ı Çin davet etti. Birçok başlık var: nükleer sant-ral, ticari ilişkiler, Uygur Türk-leri, Filistin meselesi, Ukrayna konuları... Çin tarafı, Türkiye’de yapacağı yatırımlarda ya da ticaret konusunda bir mutaba-kata varılabilmesi için öncelikle

bu anlaşmanın mecliste onay-lanmasını istiyor. Çin bize diyor ki; bu konuda adım atın, bir an önce yürürlüğe girsin. Biz ise bu onay işlemi geciktiriyoruz. Çin, bu durumu ekonomik konulardaki görüşmelerde ön şart gibi sunuyor. ‘Önce bunu imzalayın, diğer konulara bakarız’ diyorlar.” ifadelerini kullandı.



Sezer, 2017 yılında imzalanan, 2019 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından meclise gönderilen anlaşmanın hâlâ onaylanmadığını belirtti



Çin, yapay zeka aracılığıyla Xi ve düşüncelerini insanların zihnine yerleştiriyor

Çin, devlet başkanı Xi Jinping ve düşüncelerini her Çinli zihninde ölümsüzleştirmek için onun düşünceleriyle eğitilmiş yapay zeka destekli Chat GPT'nin Çin versiyonu tanıttı.

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in adı yıllar boyunca Pekin'in siyasi ve dış ilişkilerinin çeşitli yönlerinde yer almaya devam ediyor. Ancak teknolojik olarak gelişmiş ülke, Xi ve düşüncelerini her Çinli zihninde ölümsüzleştirmek için şimdi bir adım daha ileri attı.

Birçokları için şaşırtıcı gelebilir ama Çin şimdi yapay zeka destekli Chat GPT'nin Çin versiyonu aracılığıyla Xi'yi ebedileştirmeye çalışıyor. Çin, Chat GPT versiyonu, Open AI'nin sohbet robotundan farklı kılan şey, Başkan Xi Jinping'inkiyle

eşleşecek düşünce ve inançlara sahip olmasıdır.

Financial Times, haberinde böyle bir chatbotun tanıtılmasının ardındaki olası nedeni özetledi: "Pekin'in yapay zeka aracılığıyla Çinli internet



kullanıcılarının bilgi edinmesini kontrol etmeye yönelik son girişimi olarak, Başkan Xi Jinping'in düşünceleri ile eğitilmiş bir chatbot olarak kullanıma sunuldu." Chatbot, "Yeni Bir Dönem için Çin Karakteristikleri ile Sosyalizm Üzerine Xi Jinping Düşüncesi" olarak bilinen Başkan'ın siyasi felsefesi ve Çin Siber Uzak İdaresi tarafından sağlanan diğer resmi literatür konusunda eğitildi.

South China Morning Post'a göre, Çin'in en üst düzey internet düzenleyicisi, Çin Dev-

let Başkanı Xi Jinping'in siyasi felsefesine dayanan büyük dil modelini (LLM) kullanıma sundu ve bunu "güvenli" olarak nitelendirdi. Bu makine öğrenimi dil modelinin, ulusal düzenleyici olan Çin Siber Uzak İdaresi (CAC) altında faaliyet gösteren Çin Siber Uzak Araştırma Enstitüsü tarafından başlatıldığı belirtildi.

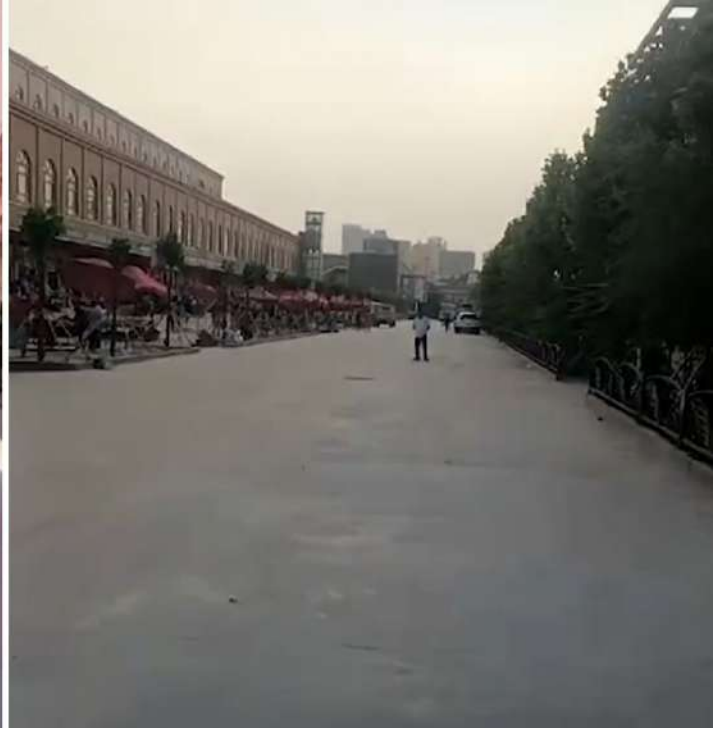
Gazetenin haberine göre, yönetimin dergisinin WeChat hesabında yayınlanan bir gönderiye göre, LLM'nin temel içeriğini Xi felsefesi, resmi

hükümet söylemleri ve diğer seçilmiş siber uzay temaları oluşturuyor. Ancak platform hala sıradan insanlara açık değil. Şu anda güçlü internet düzenleyicisine bağlı bir araştırma merkezinde kullanılıyor. Böyle bir modelin ideolojik ortodoksluğu dayatmak için nasıl bir araç olarak kullanılabilirliğini hayal etmek zor değil.



Pekin'in yapay zeka aracılığıyla Çinli internet kullanıcılarının bilgi edinmesini kontrol etmeye yönelik son girişimi olarak, Başkan Xi Jinping'in düşünceleri ile eğitilmiş bir chatbot olarak kullanıma sunuldu.

Bayram pazarlarında İnsan Yok!



Soykırım altındaki Doğu Türkistan'da Uygurlar, Bu yıl Kurban Bayramı haftası alışıla gelen kalabalık Bayram pazarlarında giderek daha az görünür hale geldi.

Son 10 yıldır işgalci Çin rejimi, Doğu Türkistan'ı Çinileştirmek hedefine ulaşmak için "13. Beş yıllık plan" döneminde 2017'de başlatılan büyük ölçekli keyfi tutuklama kapsamında milyonlarca sivil envai çeşit bahaneyle toplama kamplarına kapıttı. Çin'in Doğu Türkistan'da uyguladığı insanlık dışı soykırım nedeniyle bölgenin ana faktörü olan Uygurlar, şehrin en işlek caddelerinde,

kalabalık pazarlarda giderek daha az görünür hale geldi.

Bu durum, "Çin'in "Uygurlar Mutlu" propagandalarının tam aksine "Uygurlar nereye kayboldu?" sorusuna yanıt sunuyor ve bölgedeki Toplama Kamplarının halen işlek olduğu gerçeğini bir kez daha doğruluyor.

BAYRAM PAZARINDA HİÇ KİMSELER YOK!

İstiqlal TV ekibinin takibe aldığı Çin Sosyal paylaşım sitelerinde Kurban Bayramı haftası yayılan videolarda, Doğu Türkistan'daki farklı şehirlerden esnaflar, bu yıl Kurban Bayramı arifesinde mağazalarına müşteri gelmediğini, bazı esnaflar, Bayram yaklaşmasına rağmen hala siftoh edemediğinden dolayı serzenişlerini; "Bu yıl Bayram olmayacak galiba! Bir yerlerden Bayram

olmayacak diye bir yerden buyruk mu geldi. Hoten'deki



insanlar nereye gittiniz? Sizin için yaram mallar getirdik! Ne zaman geleceksiniz? Nasıl bir zamanda yaşıyoruz. Böyle giderse dükkanı kapatıp, eve gidip yatmamız lazım. Hiç ticaret yapacak zaman değil. Bizi korkutmayın." sözleriyle insanların zoraki kaybolduğunu açık ediyor.

Hoten'den, Artuş'tan ve Kaşgar'dan gelen görüntülerde dikkat çeken ortak mesele hemen bütün mağaza sahibi esnafın, aynı durumdan mustarip olması ve anlattıkları ise adeta "hayalet şehir efsaneleri" ni andırıyor.

Video görüntüleri, bayram arifesinde alışıla gelen çok hareketli meydanlar, Pazar yerleri, Alışveriş merkezi, mağaza ve cadde-lerin, Bayram olmasına rağmen bomboş olduğunu gözler önüne seriyor.

TOPLAMA KAMPLARINDA 8 MİLYON İNSAN TUTSAK

İşgalci Çin son on yıldır Doğu Türkistan'da yaklaşık 8 milyon insanı keyfi suçlamayla gözaltına almıştı. O gün bugündür keyfi tutuklamalarını sürdüren rejim, her yıl aynı sayıyı takip edecek şekilde dönüşümlü olarak Uygurları Toplama Kamplarında alıkoyuyor.

Çinli otoriter rejimin "Eğitim Merkezi" adını verdiği, ancak tıpkı Nazilerin ceza kamplarını andıran Toplama Kamplarına gönderilen Uygurlar, işkence ve çeşitli kimyasallarla kısırlaştırılırken, çoğunluğu "ucuz iş gücü" olarak, Köle işçiliğe zorlanıyor.

Gelinen noktada bahse konu kamplarda Çin'in soykırım girişiminde bulunduğu uluslararası kuruluşlar ve güvenilir raporlarla ve güçlü delillerle belgelenmiş durumda olmasına rağmen, Kurnaz Çinliler ise sürekli olarak, delillendirilen

soykırım girişiminin varlığını yalanlıyor ve kampların mesleki eğitim merkezleri olduğunu savunarak, bütün bunların denizaşırı güçlerin Çin'i dizginlemek için kurduğu oyun olduğunu iddia ediyor.

Halbuki Doğu Türkistan'daki kalabalık cadde, pazar ve meydanların ıssız ve Uygurlardan yoksun olduğu net bir şekilde görülen ve soykırımın güçlü delili niteliği taşıyan söz konusu videolar, birbirinden farklı konumlarda ceryan etmiş olması, aslında mesele- nin neden kaynaklandığını tek bir noktaya kilitliyor. Gerçekler gösteriyor ki, Milyonlarca Masum Uygur, hala Toplama kamplarında ve cezaevlerinde esir tutuluyor.



Çin'in "Uygurlar Mutlu"

propagandalarının tam aksine

"Uygurlar nereye kayboldu?"

sorusuna yanıt sunuyor





DOĞU TÜRKİSTAN ZİYARETİ HER ŞEYİ HALLEDİYOR MU?!

ARSLAN TEKİN

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, haftasını bulmaz bir ülkede. Gidiş gelişleri olağan. Dışişleri Bakanı çünkü. İşi dışarıda. Bu rutin gidiş gelişlerde önemli bir mesele ele alınmamışsa pek bahsedilmez bile. Kendisi de şuraya gittim, buraya gittim, diye tivit (X) de atmaz. Yakın zamanda Çin Halk Cumhuriyeti'nde idi. Çin Halk Cumhuriyeti de nihayetinde bir dış ziyaret, birtakım görüşmelerden, anlaşmalardan bahsedilir o kadar. Ama öyle olmadı, kaç yıldır, Pekin'in zulmünden bahsedilen Doğu Türkistan'a özellikle

gitti. Veya özellikle götürüldü! Hükûmet, Doğu Türkistan meselesinde sağır ve dilsiz olmayı tercih ediyor. Meselâ; daha öncesi Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun en fazla söylediği söz şu idi: "Bizim beklentimiz tek Çin çatısı altında Uygur kardeşlerimizin huzur ve barış içinde yaşamalarıdır." Ayrıca Devlet Bahçeli ve Recep Tayyip Erdoğan'ın atışmaları aksetmişti. (Bundan yarın bahsedeceğim.) Elbette hükûmet de orada Türklere eziyet edilmesine "esir kampı" gibi kamplara toplanmasına hiçbir surette

razı olamaz. "Türk'ün meselesi" bütün partilerin üstündedir. Bırakın Türk'ün meselesi olmasını, ortada bir insanlık meselesi var. Fikrî sapkınlar dışında, bütün Türkiye'nin gözü kulağı Doğu Türkistan'dadır. Türkiye'de belli bir grup, "Çinci" diye bilinir. Çincilik, Rusçuluk eski hastalıktır. Sol ideolojide kendin olmak değil, bir başka ülkeye bağlanmak esas. Bu bağlanmaya bir örtü çekmek için "Millî demokratik devrim" gibi sözler ederek hareketlerini de "millî" göstermek istemişlerdir. Böyle göstermek

istemeleri de bir zaruretten doğuyor. Başka türlü “devrim”e ulaşmalarını mümkün görmemektedirler. Kendi ifadelerinden aktarıyorum: “[Millî demokratik devrim] Sosyalizmden [komünizmden] bir önceki aşamaya geçilmesi için tek cephede birleşmesidir.” “Devrim”in özünün tarifi de veriliyor: “Millî demokratik devrim’in Kemalizm ve onun taşıyıcısı olan zümreyi sosyalist devrimin önünü açacak olan ‘millî demokratik devrim’ yolunda araçsallaştırdığı ve nihai hedefinin Yön hareketinin amaçladığı gibi sol bir Kemalist düzen değil, sosyalist bir düzen...” “Sosyalist [komünist] düzen”in ne olduğunu gördük. Balkanlardan Orta Asya’ya kadar “sosyalist düzen” içinden çıkmış hemen bütün ülkelere gittim, aralıklarla o ülkelerde kaldım. Yani bir şahit olarak “devrim”in ne olduğunu yazıyorum! “Sapkinlığın” desem yanlış anlaşılır şimdi, “sapmanın” ifadesini kullanarak yumuşatıyorum sözümü, sapmanın farkında oldukları için, “millî” kavramının ardına geçerek kendilerini rahatlatmak istemişlerdir, Marxist-Leninist ve hatta Maocu ve hatta Troçkist ve hatta Enver Hocacı,

daha bilmem “kimci” sıfatlarını iftiharla taşıyorlar. Türk olduklarını, Türkiye’de yaşadıklarını, Türkiye’de iktidara talip olduklarını neden akıllarına getirmiyorlar? Anlamak mümkün değil. Yularlarını başkalarına tutturularla mücadele girenleri ise “faşist!” diye yaf-talıyorlar. Bu yaftaya ek yafta olmazsa olmaz: “Amerikan uşağı!”

Ülkelerinin kimsenin güdü-müne girmesin, diyenleri yaftalamak akla ziyan.

Meselemiz Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın Doğu Türkistan’a kadar uzanın ziyareti. Hakan Fidan, X’te açık yüreklilikle yazıyor: “Uzun yıllardır, Türk İslam medeniyetinin kuruluşuna katkı veren pek çok tarihî şehri ziyaret etme fırsatım oldu. Mâverâünnehir ve Fergana Vadisi’nin şehirlerini, tarihî Horasan kentlerini ve diğer coğrafyalardaki Selçuklu şehirlerini defalarca görme imkânı buldum. Urumçi ve Kaşgar, içimde hep ukde olarak kalmıştı. Nihayet, Çin’deki temaslarım vesilesiyle bu iki kadim şehri de ziyaret ettim. ‘Kitabın adını Kutadgu Bilig koydum. Okuyana kutlu olsun

ve ona yol göstereyim. Ben sözümü söyledim ve kitabı yazdım. Bu kitap uzanıp her iki dünyayı tutan bir eldir’ diye tanımladığı ünlü eserin müellifi, büyük âlim Yusuf Has Hâcib’in aziz ruhuna Fâtiha okudum. Allah bütün âlimlerimize rahmet eylesin.” Önemli ziyaretlerde, yetkililerin yanında eli kalem tutan birileri de olmalı veya kendileri bizzat gördüklerini, yaşadıklarını yazabilmeli. Tarihe not düşmezsek, neyin ne olduğunu gelecek nesiller nasıl anlayacaklar? Meselâ Süleyman Demirel’in kabinesinde bakan olan Mehmet Turgut, Demirel’in 1967’de Orta Asya ziyaretini ayrıntılı yazmış, tarihe not düşmüştür. (Taşkent’e Doğru-Rusya Notları) Ayrıca gazetecilerin de bu geziye dair kitapları vardır.



Bütün Türkiye’nin gözü kulağı Doğu Türkistan’dadır.





ÇİN'İN ALDATMASI ÇOKTUR

SELAMİ SAYGIN

Türkiye'nin Doğu Türkistan için Çin'e her alanda savaş açmasını bekleyen yoktur. Böyle bir beklenti gerçekçi değildir. Ancak başta 1998 tarihli Mesut Yılmaz'ın genelgesi ve Saadetin Tantan'ın yaptığı anlaşma iptal edilerek, Türkiye'deki Uygur Türkleri, her an iade edilmek kaygısından kurtarılabilir ve Doğu Türkistanlıların Türkiye'ye olan seyahatlerinin önündeki engellerin kaldırılmasını öngören bir anlaşma yapılabilir.

TÜRKİYE'nin selâmetinin dışişlerinde çok taraflı ilişkilere bağlı olduğu, kabul gören bir

görüşür. Herkes fırsat buldukça bunun değerini hatırlatır. Ancak böyle çok taraflı ilişkilerin nasıl yürütüleceği hakkında ortaya bir model koyan da yoktur. Çünkü Türkiye, altmış yıldan beri kapısında bekletildiği AB karasevdasından henüz kurtulmuş değildir. Onun gibi, bir de Türkiye'nin NATO üyeliği vardır. Böyleyken, NATO üyesi Türkiye, dışişlerinde nereye kadar inisiyatif sahibi olabilir?

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Türkiye, bulunduğu coğrafyanın katkısı ile çok taraflı ilişkiler konusunda iyi bir sınav

vermiştir. Hem Rusya, hem de Ukrayna ile iyi ilişkilerini sürdürerek savaşa taraf olmamıştır. Ancak bu savaş henüz sonuçlanmamıştır. ABD'nin Ukrayna hesabına medcezirli davranışları savaşı uzatmasının yanında Türkiye'ye ise hâlihazırdaki tutumunu devam ettirme fırsatı vermiştir. NATO adına Ukrayna'nın yanında yer almak gibi bir karar ortaya çıktığında, Türkiye ya bugünkü çok taraflı ilişkilerinden ya da NATO üyeliğinden vazgeçmek zorunda kalacaktır.

Küresel düşmanlık ya da rekabet için Hint-Pasifik

Okyanusları, ABD-Çin cepheleşmesinin yeni alanıdır. Çin'e karşı ABD-Japonya-Güney Kore-Hindistan şeklinde bir ittifak cephesi oluşmuştur. Buna karşılık Çin, başta Rusya ve İran olmak üzere Asya'nın irili ufaklı pek çok ülkesi ile siyâsî, askerî ve ekonomik paktlar oluşturmuştur. Şangay İttifakı bunlardan biridir.

Çin, büyüyen ekonomisi ile Asya'da, Kafkaslarda ve Orta Doğu'da önemli nüfuz alanları meydana getirmiştir ve ekonomi yoluyla bir hegemonya tesis etmeye çalışmaktadır. Çin'den başlayarak Kafkaslar ve de Doğu Avrupa'ya uzanan Yeni İpekyolu projesi, Çin ekonomisi ve hegemonyası için ortaya yeni fırsatlar çıkarmaktadır. Türkiye, Çin'in ekonomik öncelikli bu çabalarına nasıl bir karşılık verebilir?

Karar mercileri, anlaşıldığı kadarıyla Çin ile iyi ilişkiler kurmayı Türkiye ekonomisi için gerekli görmektedir. Karabağ'ın Ermenistan işgali sebebiyle Yeni İpekyolu güzergâhından Türkiye'nin yoksun kalacağı kaygıları, Karabağ'ın kurtarılması ile birlikte ortadan kalkmıştır. Ancak ekonomi ön-

celikli bir Türkiye-Çin ilişkisinin Türkiye'ye neler kazandıracığı ve neler kaybettireceği konusunda ortak bir görüş yoktur.

ABD teknolojik üstünlüğünü Çin'e kaptırmamaya çalışırken ve dolayısı ile Çin ekonomisinin büyümesini sınırlandırmaya uğraşırken, bunu sadece ekonomi ile sınırlı tutmamaktadır. Çin'e karşı oluşturduğu Hindistan, Japonya ve Güney Kore cephesini Çin'in iki önemli sorunu ile tahkim etmeye çalışmaktadır. Çin'deki Komünist idarenin kurulması ile birlikte "Çin Cumhuriyeti" veya "Milliyetçi Çin" adı ile bilinen ve hatta Çin Halk Cumhuriyeti'nden önce BM'de Çin'i bu ad ile temsil eden Tayvan, ABD'nin Çin'e karşı en büyük kozu durumuna gelmiştir. Çünkü ABD, Tayvan'ın bağımsız bir devlet olma kozuna yönelirken, doğal olarak Çin de Tayvan'ın kendi parçası olduğu iddiasıyla bu bağımsızlığı engellemeye çalışmaktadır.

Tayvan konusu doğrudan Türkiye'yi ilgilendiren bir mesele değildir. Fakat Çin'e karşı ABD'nin sahiplendiği Doğu Türkistan meselesi Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren önemli

bir konudur. Çin, Doğu Türkistan'ı 1948'de işgal etmiştir.

Doğu Türkistan'daki işgal ve sömürü 76 yıldır devam ediyor!

Sömürgeci ülkeler işgal ettikleri ülkelerin kaynaklarını talan ederken, buna engel olmaya çalışan halk kesimlerini de katliamlarla itaat altına almaya çalışmaktadırlar. Çin'in Doğu Türkistan işgalinde ve sömürüsünde bundan fazlası vardır. Elbette Doğu Türkistan'ın bütün kaynaklarını Çin sömürmektedir. Bunun yanında 1948'den beri Doğu Türkistan halkı olan Uygur Türklerine karşı dünyada benzeri olmayan bir katliam ve sindirme siyaseti uygulamaktadır.

Komünist Çin rejimi tarafından Uygur Türklerinden daha fazla bir Çinli nüfusu Doğu Türkistan'a yerleştirilmiştir. Doğu Türkistan'ın merkezi olan Urumçi'de Türk nüfusu azınlık durumuna düşmüştür. Çin'in bu uygulaması, İngiltere'nin Hindistan ve Fransa'nın da Cezayir ve Tunus işgali ile sömürüsünden çok farklıdır. Çünkü dışarıdan getirip yerleştirdiği nüfus sebebiyle Uygur Türklerini kendi anavatanlarında azınlık durumuna düşüren Çin,



bununla yetinmeyerek Uygur Türklerini topyekûn asimile etmek için akla hayâle gelmedik zulümler yapmaktadır.

Rejim, Uygur Türk gençlerini, kız veya erkek ayrımı yapmadan Çin'in uzak bölgelerine zorunlu göçe tâbi tutmaktadır. Götürdüğü bu gençlerin Çinlilerle evlenmesi dolayısı ile kalabalık Çin nüfusu arasında kaybolması (asimile olması), Çin'in en büyük siyâsî hedefidir. Uygur Türkleri için, başta oruç olmak üzere İslâmî ibadetlerin neredeyse hepsi yasaktır. Bunun için Türklerin evlerine gözcü olarak birer Çinlinin yerleştirildiği bile haber olmaktadır.

Dolayısı ile Doğu Türkistan'ın Türklere aidiyetini gösteren bütün tarihî miras peyderpey yok edilmektedir. Uygur Türklerinin dış dünya ile bağları koparılmıştır. Türkiye ya da başka ülkelerle her türlü haberleşmeleri yahut gidip gelmeleri yasaktır.

Buna karşılık, eskiden beri Maoçu diye bilinen ve şimdi Vatan Partisi ile temsil edilen marjinal bir hizip, bütün bu haberleri yok sayarak, bu haberlerin ABD tarafından uydurulduğunu iddia etmektedir. Dolayısı ile bu hizbe göre Doğu Türkistan'da hiçbir sorun yoktur. Oranın bağımsızlığını istemekse doğrudan ABD plânları için

birer "ABD ajanı, bölücü" diye lekelemeye uğraşmaktadır.

Bütün bu hengâmede Türkiye-Çin ilişkileri yalnızca ekonomi ve Yeni İpekyolu projesi ile sınırlı görülebilir mi? Başta ABD olmak üzere, Batılı ülkelerin bile görüp teslim ettiği Doğu Türkistan meselesini Türkiye yok sayabilir mi? Doğu Türkistan'da 30-40 milyonluk, çaresiz, savunmasız ve zulüm altındaki kardeşlerine karşı Türkiye'nin bir kardeşlik, bir insanlık görevi yok mudur? Ancak bu kardeşlik görevi nasıl ifa edilecektir?



Uygur Türklerini topyekûn asimile etmek için akla hayâle gelmedik zulümler yapmaktadır

Çin ile ilişkilere dair görüşler

ABD'nin Çin'i resmen tanıyarak diplomatik ilişki kurmasının ardından, Türkiye ile Çin arasında resmî ilişkiler 1971'de Çin'in BM'ye üye olması ile başla-



Uygur Türklerinin tarihî özelliği olan ibadethaneleri, camileri, medreseleri, türbeleri, hatta mezarlıkları yıkılmaktadır.

çalışmaktadır. Doğu Türkistan'ın bağımsızlığı için çalışan, bunun için çeşitli bedeller ödeyen ve fırsat bulunca yurt dışına çıkan Uygur Türk liderlerini ise

mıştır. Çin, BM'ye üye yapıldığı gibi BM Güvenlik Konseyi kararlarını veto etme yetkisine de sahip olan beş üye ülkeden biri olmuştur.

Bir görüşe göre Türkiye, Çin ile bütün siyâsî ilişkilerini bitirmeli, hemen hemen her uluslararası toplantıda yahut kuruluşta Çin'in yaptığı zulümleri anlatmalı ve Çin'in Doğu Türkistan işgali, katliamı ve sömürüsü dünya gündemine taşınmalıdır. Türkiye bu görüşe göre davrandığında Uygur Türkleri ne kazanacaktır? İşgalden, sömürüden, sürgünden kurtulacak mıdır? Nitekim Türkiye'nin resmî tutumu özellikle 2009 Urumçi Olayları esnasında buna yakındır. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, hemen hemen her gün bir vesilesiyle yurt içinde ve dışında katıldığı toplantılarda Çin'in yaptığı zulümleri anlatmıştır. Bu tutumun sonunda Uygur Türklerinin hiçbir sorunu maalesef çözülememiştir.

İkinci bir görüşe göre ise Türkiye, Çin ile olan ilişkilerini ve ticaretini arttırarak, Çin'in Doğu Türkistan siyasetini tümüyle ya da kısmen değiştirebilir. 2010'dan sonra Türkiye bu görüşten hareketle Çin ile

olan ilişkilerini arttırmaya ve karşılıklı ziyaretler yapılmaya başlanmıştır.

Bu ikinci görüşün uygulaması aslında AK Parti'den önce başlamıştır. Aralık 1982'de Kenan Evren ve 30 Haziran 1985'te Başbakan Turgut Özal'ın Çin'i ziyaret etmelerinden başlayarak geçen 40 yıllık süre içinde Türkiye'den Çin'e gitmeyen Dışişleri Bakanı, Başbakan ve Cumhurbaşkanı kalmamış gibidir. Muadil görevdeki Çin yetkilileri de Türkiye'ye gelmişlerdir.



Soğuk Savaş döneminin bitmesi Türkiye'de yeni heyecanlara sebep olmuş, 1992'de dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın, Uygur Türklerinin lideri İsa Yusuf Alptekin ile yaptığı görüşmede, "SSCB yönetimin-

deki Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilân ettiğini ve sıranın Doğu Türkistan'a geldiğini" söylemesi, Doğu Türkistan için Türkiye'den en üst düzeyde bir destek olarak kayıtlara geçmiştir.

Buna karşılık Türkiye'nin Doğu Türkistan siyaseti hükümetten hükümete büyük değişiklikler göstermiştir. Turgut Özal'ın seslendirdiği beklenti etkili olmamıştır.

1998'de dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz, yayınladığı genelgede "Doğu Türkistan'ın Çin'e ait olduğu ve Türkiye'nin

Çin'in toprak bütünlüğüne saygılı olduğu" dillendirilmiş, Doğu Türkistan adına Türkiye'de faaliyette bulunan vakıf ve derneklerin toplantılarına herhangi bir bakan ya da devlet görevlisinin katılma-

sı yasaklanmıştır. Böylece 1992'de Doğu Türkistan'da bağımsızlık bekleyen Türkiye, altı yıl sonra Doğu Türkistan adına faaliyette bulunan kuruluşların toplantılarına katılmayı yasaklayan bir çizgiye gelmiştir.

2000'de Çin'i ziyaret eden İçişleri Bakanı Saadettin Tantan ise Çinli yetkililerle "sınırları aşan suçlarla mücadele anlaşması" imzalamıştır. Çin'i ziyaret eden her Türk yetkilisi bir anlaşma imzalamışken, Doğu Türkistanlıların aleyhine Çinlilerin en çok kullandığı bu anlaşma ise Tantan tarafından imzalanan anlaşma olmuştur. Sonraki yıllarda Çin, pek çok Uygur Türk'ünün terörist olduğu iddiası ile işte bu anlaşmaya dayanarak kendisine iade edilmesini istemiştir.

Çin Devlet Başkanı Jiang Zemin Nisan 2000'de Türkiye'yi ziyaret ettiğinde, Zemin'e Ankara'da dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel eliyle Türkiye'nin en yüksek dereceli madalyası olan "devlet liyakat nişanı" verilmesi, herkes gibi Uygur Türkleri için de şaşırtıcı olmuştur. Uygur Türklerinin ezilmesinde büyük payı olan Zemin'e Türkiye üstün liyakat madalyası verilerek kardeşlik hukuku bir kere daha çiğnenmiştir.

Üçlü Koalisyon Hükümeti Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli, 27 Mayıs-1 Haziran 2002'de Çin'i ziyaret etmiştir. Dönemin Başbakanı Erdoğan, 14 Ocak 2003'te; Abdullah Gül ise Şubat 2005'te Dışişleri Bakanı, 2009'da ise

Cumhurbaşkanı sıfatıyla Çin'i ziyaret etmiştir. Abdullah Gül, Doğu Türkistan'ı ziyaret eden ilk Türkiye Cumhurbaşkanı olmuştur. Gül'ün ziyaretinden kısa bir süre sonra, 5 Temmuz 2009'da Uygur Türkleri Urumçi'de Çin Hükümeti'ni protesto edince göstericiler katledilmiş, Başbakan Erdoğan bu olayı "soykırım" diye değerlendirmiştir.

7 Ekim 2010 tarihinde Çin Başbakanı Wen Jiabao, Türkiye'ye geldi. İki ülke arasındaki ilişkileri genişletmek kararı alındı ve sekiz anlaşma imzalandı. Çin Başbakanı Jiabao'nun ardından Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Çin'e gitti ve gezisine Kaşgar'dan başladı. Türkiye bu tarihten sonra Çin ile olan siyâsî ve ekonomik ilişkilerinde





Uygur Türklerini ayar verici bir sebep olarak görmemiştir.

20 Şubat 2012 tarihinde Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, yanında kalabalık bir heyetle Ankara'ya geldi ve 28 anlaşma imzalandı. 8-11 Nisan 2012 tarihinde ise Başbakan Erdoğan, yanında 300 iş adamıyla birlikte Çin ziyaretini Doğu Türkistan'dan başlattı. Erdoğan bu ziyaretiyle Doğu Türkistan'a (Uygur Özerk Bölgesi) giden ve 27 yıl aradan sonra Çin'i ziyaret eden ilk Türkiye Başbakanı olmuştur.

Uygur Türklerine, Çin'in baskıları nedeniyle bozulan Türk-Çin ilişkilerinin düzeltilmesinde, Pakistan hep aracılık etmiştir. Çünkü Hindistan-Çin düşmanlığından dolayı Çin ile Pakistan arasında Hindistan'a karşı sürekli bir dostluk olmuştur.

Son olarak Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, 3-5 Haziran 2024 tarihlerinde Çin'e yaptığı ziyarette Doğu Türkistan'a geçerek Urumçi ve Kaşgar sokaklarında gezmiştir. İki ülke arasında ele alınan konular arasında Doğu Türkistan meselesi yer almamıştır. Fidan'ın Doğu Türkistan ziyareti de Uygur Türklerinin hayatında bir etki yapacak nitelikten uzaktır. Kendinden önce Doğu Türkistan'ı ziyaret etmiş olanlar gibi muhtemelen hoş bir anı olarak kalacaktır.

Sonuç

Türkiye'nin Doğu Türkistan için Çin'e her alanda savaş açmasını bekleyen yoktur. Böyle bir beklenti gerçekçi değildir. Ancak başta 1998 tarihli Mesut Yılmaz'ın genelgesi ve Saadetin Tantan'ın yaptığı anlaşma iptal edilerek, Türkiye'deki

Uygur Türkleri, her an iade edilmek kaygısından kurtarılabilir ve Doğu Türkistanlıların Türkiye'ye olan seyahatlerinin önündeki engellerin kaldırılmasını öngören bir anlaşma yapılabilir. Türkiye seyahatleri nedeniyle hâlen tutuklu yahut sürgün olanların tahliyeleri temin edilebilir.

Bunları yapmak için Çin'e savaş ilân etmek gerekmez. Bir Türk atasözünde vurgulandığı gibi, "Çin'in ipeği ve aldatması çoktur". Önemli olan, bu tarihî mirası bilerek Uygur Türklerinin hayatlarını kurtaracak bir sonuç çıkarmak ve bitip tükenmeyen Çin hilelerini bilmektir.



Uygur Türklerinin ezilmesinde büyük payı olan Zemin'e Türkiye üstün liyakat madalyası verilerek kardeşlik hukuku bir kere daha çiğnenmiştir.





DOĞU TÜRKİSTAN'A İÇERİDEN BAKINCA...

TAHA KILIÑ

“Uygurların gerçek bir Çinli olabilmesi için -Mandarin Çincesi için kullanılan isimle- “milli dil”i konuşması, Çin yiyecek kültürünü benimsemesi, Hanlarla evlenmesi ve geleneksel saygı ve onur anlayışından vazgeçmesi gerekiyordu. Yetkililer birçok yerde Uygurların kamusal alanda milli dil kullanmasını, -tamamen yerleşmiş Arapça bir deyim olan- “es-selâmu aleyküm” şeklindeki Uygur selamlaşmasından vazgeçerek bunun yerine Çince “nihao” sözüyle selamlaşmasını ve açık alanlarda dua edilmemesini öngören genelgeler çıkardı. 2018 Ekim’inde Kaşgar Üniversitesi’nde düzenlenen bir toplantıda öğrencilere

“beslenme alışkanlıklarındaki aşırılıklardan kaçınmaları” yani domuz eti yemeleri tavsiye edildi.

Devlet bu konularda Uygurlara “yardımcı” olmaya istekliydi. Nitekim “bölgede etnik birliği teşvik etmek üzere” 2014’de Uygurların evlerine Han kamu görevlileri ve parti üyeleri göndermeye başladı. Programın adı “Aile Olmak” idi. Han kadrolar bu çerçevede evine konuk oldukları ailelere “ağabeylik” ve “ablalık” yapıyordu.

Program 2017’de hızlandırıldı ve Sincan’daki Uygurlar ile Kazakların evlerine bir milyona yakın “akraba” akın etti. Bu “akrabalar” misafir oldukları

evlerde bir hafta kalarak ev sahiplerinin sofralarını paylaştılar, onlarla birlikte televizyon seyrettiler, Mandarince sohbet ettiler, yurtseverlik şarkıları söylediler... ve gözlemler: Küçük çocukları domuz eti yiyor muydu? Alkol alıyorlar mıydı? Evlerinde dinî kitap veya süslemeler var mıydı? Kadınlar başörtüsü takıyor veya aşırı uzun kıyafetler giyiyor muydu? Erkeklerin sakalları aşırı uzun muydu? “Akrabalar” ayrıca çocuklara büyükleri hakkında sorular soruyordu. Bu misafirliklerin (gözetlenme korkusunun olmadığı bir ortamda dahi) ne kadar rahatsız edici olabildiğini tahmin etmek güç değildir, çünkü bu misafir-

likler Uygurların kadın-erkek ilişkisi anlayışını hiçe sayıyor, ebeveynlerin aile içindeki otoritesini görmezden geliyordu.

Bu arada yeniden “eğitim kampları”na kapatılanların çocukları “yoksul çocukları koruma merkezleri”ne gönderilebilmekte ve böylece ailelerinden kopararak kendilerine sadece Çince yurtseverlik eğitimi verilmektedir. Bu çocuklar ailelerinden, dillerinden ve dinlerinden kopmuş olarak büyüyeceklerdir. Sincan’daki cami denetimleri uzun bir geçmişe dayanmakta olup, küçüklerin camilere girmesi yasaktır.

Otoriteler 2009’dan sonra parti üyelerinin, memurların, öğrencilerin ve küçük çocukların ramazanda oruç tutmasını yasakladı. Restoranlar bütün gün boyunca açık tutulmaya zorlandı ve oruç tutmalarını engellemek üzere öğrenciler ramazan ayı boyunca okulda tutuldu. Devlet 2016’da baskıyı daha da artırarak, camileri bakımından geçirme kampanyası başlattı ve mimari açıdan sağlam olup olmadıklarını belirlemek üzere camiler teftişten geçirilmeye başladı. Binlerce cami “riskli” bulunarak yıkıldı.

Bunların arasında bölgedeki en büyük ve en tarihî camiler de vardı: 13. yüzyılda inşa edilen ve Doğu Türkistan’daki en büyük ibadethanelerden biri olan Keriye’deki Heyitgah Camii, 17. yüzyılda yapılan Kağılık’taki Ulu Cami ve Aksu’da bulunan 18. yüzyıla ait Reste Camii tamamen yıkıldı. Diğer camiler de ya yıkıldı ya da sanat galerisi gibi yapılara çevrildi. Yahut da Kaşgar’ın yeni “eski şehir”inde olduğu gibi -“Kaşgar Rüyası” adıyla- bara dönüştürüldü. Açık kalan camilere Çin bayrağı çekilip duvarlardaki dinî yazılar kaldırılarak yerine parti sloganlarının yazılı olduğu kızıl pankartlar asma zorunluluğu getirildi.

Pazar günü camilerde Çin milli marşı ve “Komünist Partisi Olmadan Yeni Çin Olamaz” başlıklı bir marş eşliğinde bayrak törenleri düzenleniyordu. Cami yıkımlarına eyaletteki düzinelerce Müslüman mezarlığının kaldırılması eşlik etti.

Hotan’daki büyük bir mezarlık buldozerle yerle bir edilerek yerine araç parkı yapıldı. Aksu’da ünlü modernist şair Lütfullah Müttelip’in gömülü olduğu başka bir mezarlık, çocukların at bindiği, yapay bir

gölle dev panda heykellerinin bulunduğu “Mutluk Parkı”na çevrildi. Kelimenin tam anlamıyla, Uygur toprakları talan edilmekteydi.” Yazıya başlarken, Edib Halid’in (Adeeb Khalid) “Orta Asya - İmparatorluk Fetihlerinden Günümüze Bir Tarih” (Telemak, 2024) adlı eserinden kısa bir alıntı yapıp, Doğu Türkistan meselesine dair bazı noktalara işaret edecektim. Ancak dile getirdiği ayrıntılar öylesine önemliydi ki kestirip atamadım. Kıymetli okurlara, çok daha fazlası için kitabı sitayişle tavsiye etmiş olayım. (Yazar, giriş kısmında niçin yer yer “Sincan” ifadesini kullandığını da açıklıyor.)

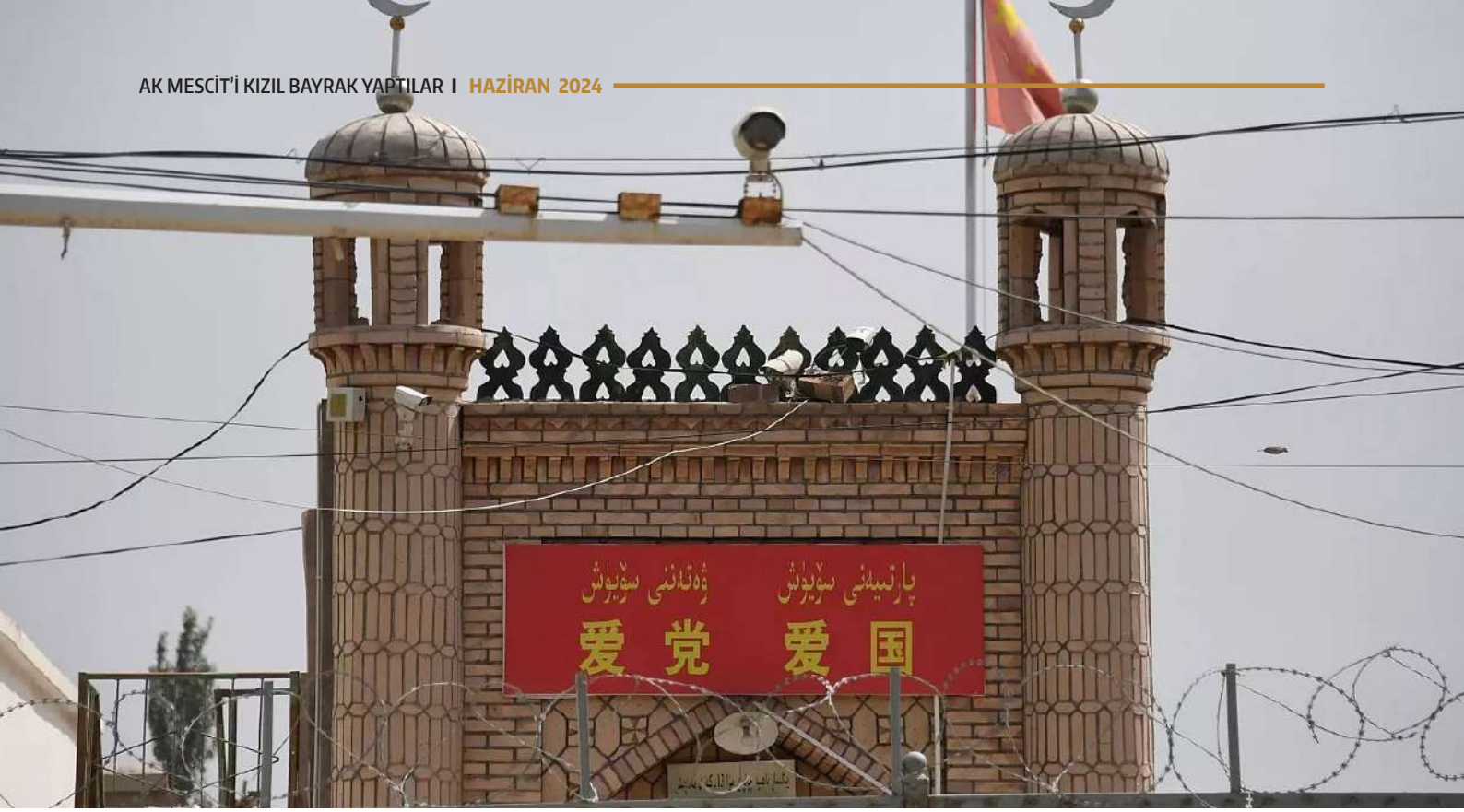
Nasipse Çarşamba günü, kaldığımız yerden devam etmek ve “Uygur düğümü”nü konuşmak üzere bu köşede buluşalım.

Taha KILINÇ-Yazar



2014’de Uygurların evlerine Han kamu görevlileri ve parti üyeleri göndermeye başladı.





Ak Mescit'i kızıl bayrak yaptılar

Doğu Türkistan'da tutuklamalarla, beyin yıkama kamplarıyla sistemli bir kültür soykırımı yürüten Çin, köy isimlerini de değiştiriyor. 'Hoca' kelimesinin geçtiği köylere 'birlik', 'uyum' gibi rejim onaylı isimler verildi. Ak Mescit ismi Kızıl Bayrak'a çevrildi. Kirli stratejiyle Uygurların hafızasından bin yıllık kadim köklerin kazınmaya çalışıldığı belirtildi.

Doğu Türkistan'da tutuklamalarla, beyin yıkama kamplarıyla sistemli bir kültür soykırımı yürüten Çin, köy isimlerini de değiştiriyor. 'Hoca' kelimesinin geçtiği köylere 'birlik', 'uyum' gibi rejim onaylı isimler verildi. Ak Mescit ismi Kızıl Bayrak'a çevrildi. Kirli stratejiyle Uy-

gurların hafızasından bin yıllık kadim köklerin kazınmaya çalışıldığı belirtildi.

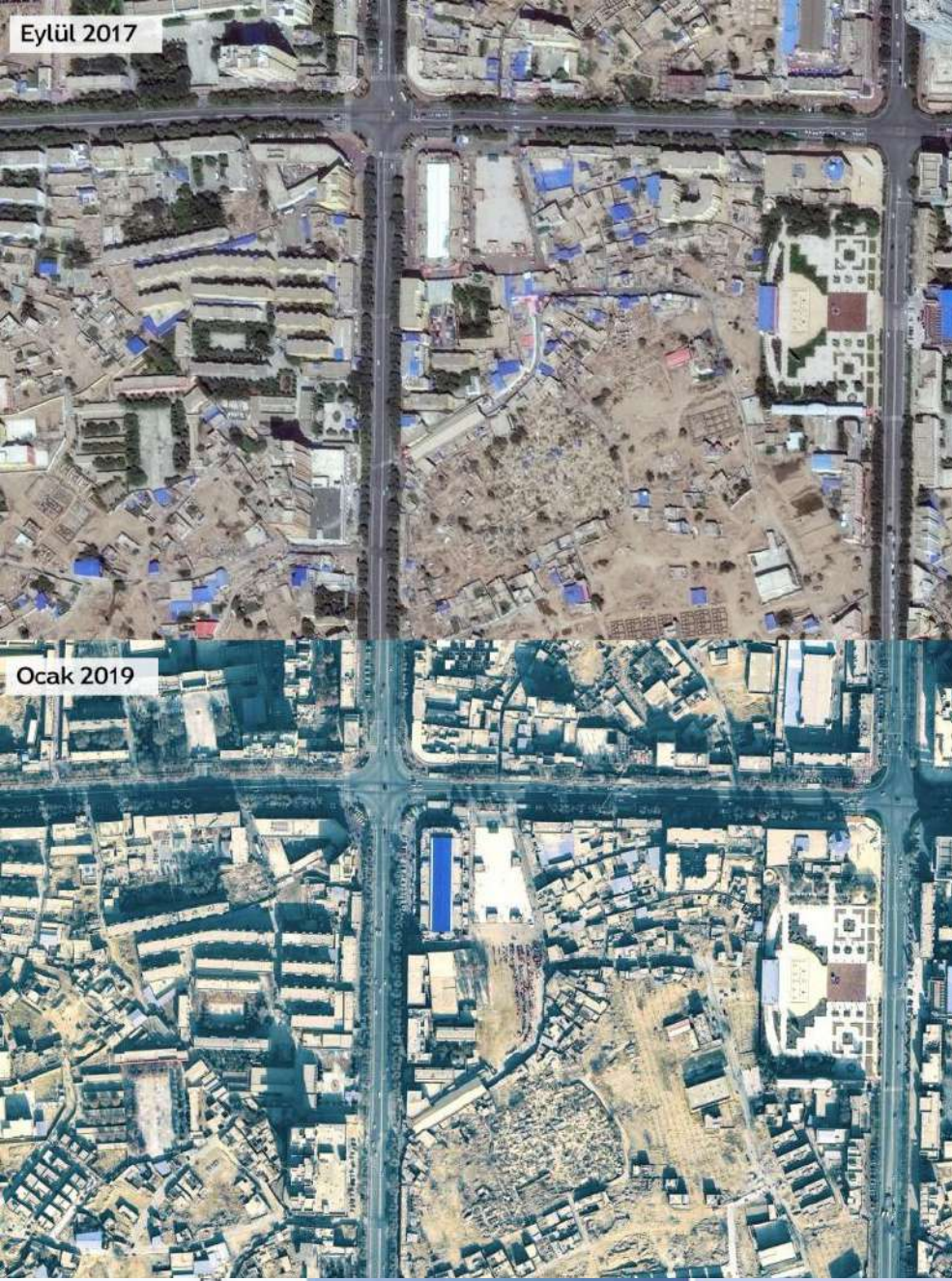
630 UYGUR KÖYÜNE ÇİN İDEOLOJİSİYLE UYUMLU YENİ İSİM

Uygurları yıllardır Kur'an okudukları, sakal uzattıkları gerekçesiyle hapse atan Pekin yönetimi, çocukları eğitim adı altında asimilasyona tabi tutuyor. Zulmü dünyaya haykıran bilim insanları ve yazarlar ise hapse atılıyor. Uygur kimliğini silmek için her yolu deneyen rejimin bu yöndeki bir başka çabası da İnsan Hakları İzleme Örgütü ile Norveç merkezli Uygurlara Yardım Örgütü'nün raporuna yansıdı. Araştırmaya

göre Doğu Türkistan'da 630 köyün ismi değiştirildi.

TABELALARDAN 'MAZAR' GİTTİ 'BİRLİK' VE 'UYUM' GELDİ

öy isimlerinde İslam dinine ya da Uygur tarihine yapılan atıfların ortadan kaldırdığı vurgulandı. 2009'dan bu yana sürdürülen uygulamada geleneksel bir Uygur çalgısı olan 'dutar' ya da türbe anlamına gelen 'mazar' gibi ifadeler silindi. Çin Komünist Partisi'nin belgelerinde kullanılan 'mutluluk', 'birlik' ve 'uyum' kelimeleri eklendi. İnsan Hakları İzleme Örgütü Direktörü Elaine Pearson "Bu, Çin'in İslam'ı terörizmle birleştirme yönündeki çabalarının bir parçası" dedi.



GAZZE'DEN FARKI YOK

Doğu Türkistan'da yıllardır asimilasyon politikası yürüten Çin, kültürel soykırıma devam ediyor. 2009-2023 yılları arasında geleneksel ve dini ifadeler köy isimlerinden çıkarılarak yerine Komünist Parti'nin belgelerinde sıklıkla kullanılan mutluluk, birlik ve uyum gibi sözcükler eklendi. Pekin yönetimin insanlık dışı uygulamaları, Gazze'de İsrail'in yaptıklarını hatırlattı.

ünya, İsrail'in Gazze'de uyguladığı katliamları konuşurken Çin, 1949'da Doğu Türkistan'ı işgal edip bölgeyi "Sincan" (Kazanılmış Topraklar) olarak adlandırdığı tarihten bu yana Müslümanlara yönelik etnik temizlik politikasını sürdürüyor. İşgalden bu yana 20 milyon Türk'ün katledildiği belirtilirken 13 milyon nüfusa sahip Doğu Türkistan günümüzde açık cezaevine dönmüş durumda. Her türlü hakları elinden alınan Müslüman azınlık, dini ve millî değerlerinden uzaklaşması için insanlık dışı zulme maruz kaldı. 2017'den beri bölgede 500 hapisane ve toplama kampı inşa edildi. 1 milyondan fazla Müslüman eğitim adı altında hapsedildi.





MESCİT, HOCA ARTIK YOK

Devlet Başkanı Şi Cinping'in 2016'da dinlerin "Çinlileştirilmesi" talimatını vermesinden bu yana 'Sincan'da yıkılan ya da zarar verilen cami sayısı 16 bini buldu. Merkezi New York'ta bulunan İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), bir başka kültürel soykırıma daha dikkat çekti. Norveç merkezli Uygur Hjelp (Uygurlara Yardım) Örgütü ile iş birliği içinde hazırlanan rapora göre; bölgede yaklaşık 630 köyün adı değiştirildi. İsimlerdeki İslamî ifadeler ya da Uygurların kültür ve tarihine yapılan atıflar ortadan kaldırıldı. Raporda,

Çin Ulusal İstatistik Bürosu tarafından 2009-2023 yıllarında listelenen 25 bin Uygur köyünün isimleri, karşılaştırıldı. Elde edilen sonuç, acı gerçeği ortaya koydu.

Geleneksel bir Uygur yaylı çalgısı olan "dutar" ya da türbe anlamına gelen "mazar" gibi kelimeler köy isimlerinden çıkarılmış ve yerlerine Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) belgelerinde sıklıkla kullanıldığı "mutluluk", "birlik" ve "uyum" gibi sözcükler eklenmişti. Hoca, mescit, halife ve dervişlerin barındığı yer manasındaki haniça adını taşıyan köy kalmadı. Örneğin;

2018 yılında Akto ilçesine bağlı Ak Mescit köyünün adı Birlik şeklinde yeniden adlandırıldı. Adını geleneksel bir Uygur enstrümanından alan Karakaş ilçesindeki Dutar köyü, 2022 yılında Kızıl Bayrak oldu. Değişikliklerin çoğu, Uygurlar ve diğer etnik azınlıklara yönelik baskının en yoğun olduğu 2017 ile 2019 yılları arasında gerçekleştirildi.

"İSLAMI TEHDİT GÖRÜYORLAR"

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Asya bölümü direktörü Elaine Pearso "Atılan adımlar, Çin hükümetinin İslam dinini



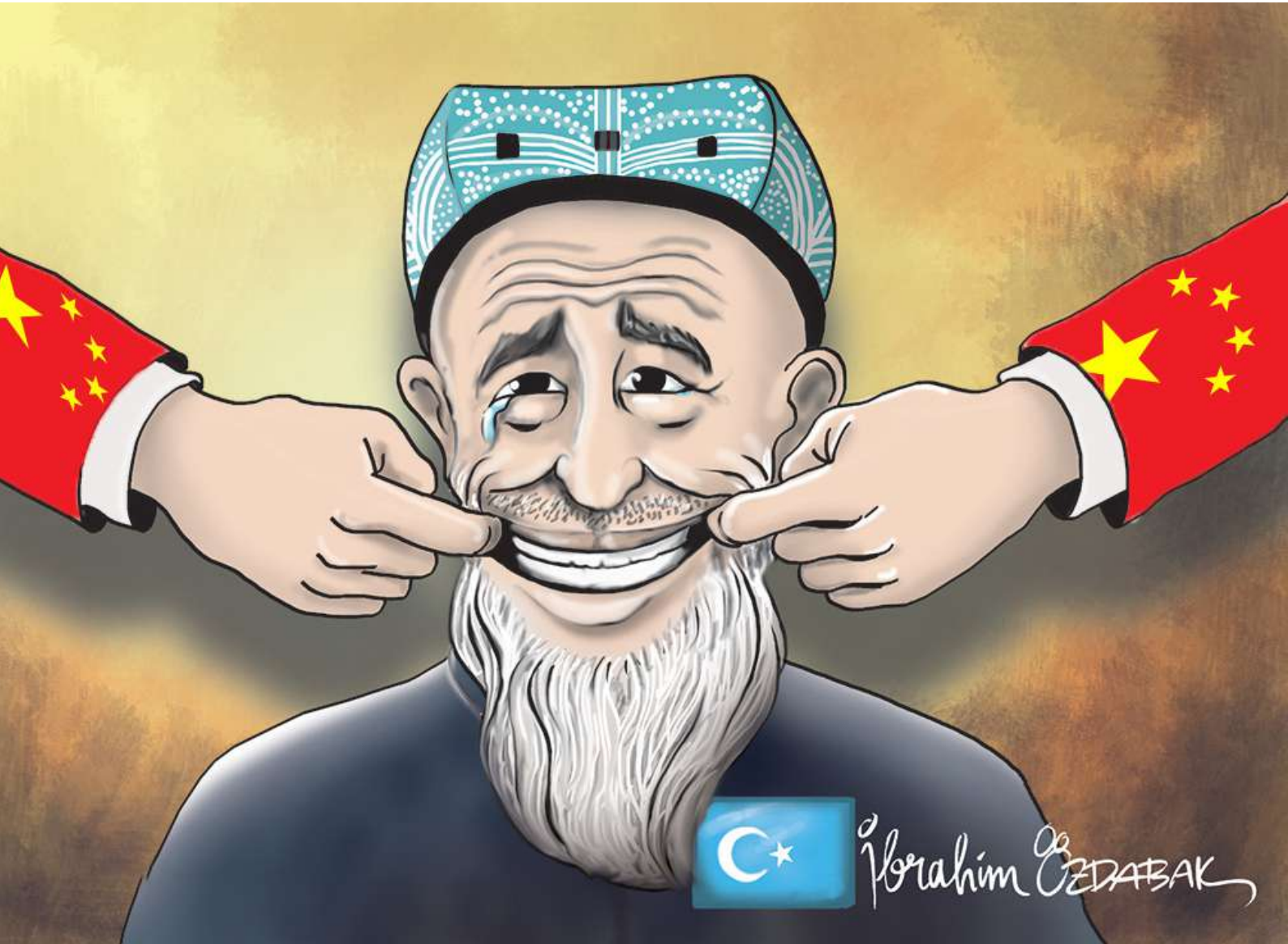
terörizmle eş değer tutma yönündeki daha geniş çabalarının bir parçası. İslami olan her şeyi tehdit şeklinde algılıyorlar. Bu yüzden Komünist Parti ideolojisini daha akılda tutmak için köyleri yeniden adlandırdılar. Bunu camilerin yıkılmasında da gördük” dedi. Kardeşi 2016 yılında gözaltındayken kaybolan avukat Rayhan Asat ise “Pekin yönetimi Uygur kültürüyle halkını tamamen yok etme ve yeni bir dünya yaratma hedefinde. Köylerin isimleri sadece tarihi kayıt olarak hizmet etmiyor, aynı zamanda toplumun bağlarını ve değerlerini de bünyesinde barındırıyor” ifadelerini kullandı.

Doğu Türkistan’da dayatılan politikaların çoğu Tibet’te de uygulandı. 2023 yılında Çin hükümeti, resmi belgelerde Tibet’ten “Xizang” olarak bahsetmeye başladı. Tibet ve ‘Sincan’da giderek otoriterleşen ortam, insan hakları ihlallerine ilişkin bilgilerin ortaya çıkmasını son derece zorlaştırıyor. Çin hükümeti bilgi taleplerine nadiren yanıt veriyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü 2021’de Çin’in insanlığa karşı suç işlediğini açıkladı. Bazı hükümetler, eylemleri “soykırım” olarak tanımladı. Komünist rejim ise, politikalarını “terörle mücadele ediyorum” sözleriyle savundu.



Çin Ulusal İstatistik Bürosu tarafından 2009-2023 yıllarında listelenen 25 bin Uygur köyünün isimleri, karşılaştırıldı. Elde edilen sonuç, acı gerçeği ortaya koydu.

Çin'den Kurban Bayramında "Mutlu Uygur" Propagandası



Kurban Bayramı sırasında **uluslararası toplumun algısını değiştirmek için**, Doğu Türkistan'ın Kadim şehirlerinde bayram kıyafetleri giyen Uygur Kadınlarını dans ettirip "Uygurlar mutlu" imajı çizmeye çalıştı.

Bilindiği üzere Çin rejimi Doğu Türkistan halkına karşı yapılan sistematik soykırımın bir parçası olarak, Toplama Kampları, köle işçi çalıştırma, zorunlu kürtaj başta olmak üzere insanlık dışı zulüm politikası izliyor. Bazı ülke hükümetleri Çin ile olan Ticari çatışmaları kapsamında yaptırımlar uygularken, insan hakları savunucu kuruluşlar da giderek artan soykırıma karşı seslerini yükseltiyor.

Ancak Çin rejiminin Doğu Türkistan'daki sistematik soykırım politikalarını gizlemek ve "Mutlu Uygur" imajı yaratma maksadıyla düzenlediği göz boyama gezileri ve buna Türk-İslam dünyasından bazı ülke delegelerini propaganda

aleti yapmasına tepkiler çığ gibi büyüyor.

İstiqlal TV ekibinin mercek altına aldığı Çin Halk Ağı'nın bildirdiğine göre, 17 Haziran günü Kurban Bayramı sırasında uluslararası toplumun algısını değiştirmek ve dikkati dağıtmak için, Kadim şehirlerden Hotan'ın Nava Koça bölgesinin sokaklarında bayram kıyafetleri giyen Uygur Kadınlarını dans ettirip "Uygurlar mutlu" imajı çizmeye çalıştı.

TOPLUMSAL EĞLENCE ETKİNLİKLERİ DÜZENLENDİ!

Ayrıca Rejim hükümeti yerel bölge halkını organize ederek, Hoten'in Bugur ilçe merkezindeki pazarda, Gulca Şehri Ka-

zançi bölge Halk Kültür Turizm cazibe merkezinde, Sanji Şehri Yushugo Köyü, Kaba İlçesi Tirekti Kasabası Akkaba Köyü ve Turpan Şehri İdeokut İlçesi gibi bölgelerde "Kurban Bayramını memnuniyetle karşılamak. Bayramı hep birlikte kutlamak! Milletler arasında ortak duyguyu daha da derinleştirmek, Şenlik içinde Xinjiang'dan huzur almak ve Toplumsal Eğlence programları" kisvesi altında bir dizi etkinlikler düzenlendiği öğrenildi.

Çin basınında çıkan haberlere göre Çin komünist Parti yetkilileri kırsaldaki gerçek durumu uluslararası toplumdan saklamak için 2014 yılından beri Doğu Türkistan'ın korsal kesimlerine konuşlandırılan ve





yerel halkmış gibi gösterilen her derece taban kadroları, ahaliler komitesi görevlilerini ve sözde "Kardeş Aile" politikası kapsamında halkla zoraki akraba edilen ÇKP memurlarını "Sivil halk Bayram sevinci yaşıyor" algısı oluşturmak için büyük çaba sarf ediyor.

"UYGURLAR MUTLU" İMAJI ÇİZİLİYOR!

Öte yandan işgalci Çin, Doğu Türkistan'daki soykırımı çeşitli yöntemlerle gizlemeye çalıştı. Bu minvalde geçen hafta Kurban bayramı sırasında 30'a yakın yabancı basın mensuplarını Doğu Türkistan'ı ziyaret

ettiren Çin, Bölgede her şey güllük gülistanlık, halk mutlu imajı çizmeye çalıştı.

İstiklal TV ekibinin mercek altına aldığı Çin propaganda ağı Tanrıdağ sitesinde yer alan haberde, Çin komünist Rejimi Doğu Türkistan'daki sistematik soykırımı gizlemek için Afganistan, Pakistan, Suudi Arabistan, İran, Mısır, Yemen, Cezayir başta olmak üzere 24 İslam ülkesinden özenle seçtiği 26 gazeteciyi, Çin'i anlamak için sözde "Xinjiang gezisi" olarak adlandırılan bir gezi organize etti. Geçen hafta Kurban bayramı sırasında Doğu Türkistan'a gelen

yabancı basın mensupları ikiye bölünerek, Doğu Türkistan'ın güneyi ve kuzeyinde altı gün boyunca Çin rejiminin önceden hazırladığı kurgulanmış mekanları gezdi.

CGTN PROPAGANDA PROJESİ

Çin basınında çıkan haberlere göre, Çin rejiminin başlatmış olduğu "Çin'i anlamak için Sözde Xinjiang gezisi" projesi, Çin küresel televizyon ağı CGTN tarafından 2024 yılında başlatılan yabancı yayın kuruluşlarına yönelik önemli bir proje olduğu öne sürülüyor.

Bilgilere göre, Çin'in daveti üzerine bölgeye giden konuk heyetin öncelikle Korgas Uluslararası ticaret bölgesi ve gümrük geçidi gibi sınır kapılarını ziyaret ettiği ve bölgenin küresel ticaretteki stratejik önemini ön plana sürdüğü gezide, yabancı muhabirlerin Doğu Türkistan'daki sözde kalkınmayı, iş ortamını ve Uygurların "Ucuz iş gücü" olarak zorla çalıştırıldığı kompleksleri ziyaret ettiğinde Çin'in "Tek Kuşak Tek Yol" girişiminin terakkiyatı karşısında şaşır-dıkları ve muazzam duygular hissettikleri doğrultusunda propaganda yapıldı.

Haberde yabancı muhabir-ler merkezi şehir Urumçi'de bulunan tamamıyla kurgu olan "Terörle mücadele müzesi" ni gezerken, Bortala kentine giderek Doğu Türkistan'ın çarpıtılmış tarihi, kültürü, gele-nekleri ve ekonomik kalkınma-sıyla ilgili sahte propaganda çalışmalarını inceledi.

DOĞU TÜRKİSTAN ÇİNLİ-LEŞTİRİLİYOR!

Çin rejimi 1949 işgalinden bu yana çeşitli bahanelerle Doğu Türkistan halkını baskı altına almaya çalışıyor. Son 10 yıldır

da sözde "terörle mücadele", "Çin Ulusal Ortak bilincinin pekişmesi ve yaygınlaşması", "Xinjiang'ı (Çin) kültür yoluyla besleme", "İslam Dininin Çince sosyalizme uyarlanması", "Kuran-ı Kerim'i Konfüçyüs ideolojisiyle yorumlamak" kisvesi altında halkın inançlarını, kültürlerini, dillerini, gele-neklerini, en temel yaşama haklarını kısıtlayarak Uygur-ları Çinlilerden açık ara ayıran bütün özelliklerden mahrum bırakarak, sözde "Ulusal Ortak bilinç" kisvesi altında tek tip Çinli birey yaratmaya çalışıyor.

Doğu Türkistan'da milyonlarca Uygur ve diğer Türk halklarını düzmece mahkemelerce çeşitli iftiralarla suçsuz yere Toplama Kamplarına ve Hapishanelere hapsederek sistematik soykırım uyguluyor.

"UYGURLAR 'TÜRK' DEĞİL!"

Halk üzerindeki asimilasyonu yoğunlaştırmış, tamamen Çinileştirmeye yönelik politikalar izlerken, işgal tarihini gizleyerek örtbas etmeye çalışıyor. Bunu yaparken, yüksek meblağlarla Doğu Türkistan'ın çeşitli bölgelerinde, Uygur tarihini çarpıtmak amacıyla sahte, kurmaca müzelerle ve de

Birçok araştırma enstitüsünün işbirliğiyle sözde "uzmanlar" vasıtasıyla güya bilimsel ve tarihsel buluşlar ortaya atarak, Çin komünist Parti Lideri Xi Jinping'in "Çin ulusal ortak bilincinin pekiştirilmesi, sözde "Xinjiang'ı (Çin) kültür yoluyla beslemek" ruhuna uygun olarak Doğu Türkistan'ın ezelden beri Çin toprağı olduğu ve Uygurların aslında "Türk" etnik toplumuna ait olmadığı safatasını yaygınlaştırmaya çalışıyor.

Uygurlara yönelik işlediği İnsanlık dışı suçları nedeniyle Uluslararası toplumun şiddetli eleştiri ve baskılarıyla karşı karşıya olmasına rağmen, Doğu Türkistan'daki insanlık dışı zulmüne ara vermeden devam ettiriyor.



24 İslam ülkesinden özenle seçtiği 26 gazeteciyi, Çin'i anlamak için sözde "Xinjiang gezisi" olarak adlandırılan bir gezi organize etti.





**DOĞU TÜRKİSTAN
BASIN VE MEDYA DERNEĞİ**
شەرقىي تۈركىستان ئاخبارات ۋە مەدىيا جەمئىيىتى
تەڭرىتاغ ئاخبارات ئىنقىلابى ئىنقىلابى
EAST TURKISTAN PRESS AND MEDIA ASSOCIATION

DOĞU TÜRKİSTAN'DA NELER OLUYOR?

Doğu Türkistan'la ilgili haberlerin hangisi gerçek, hangisi gerçek değil?...

Dergimiz, güvenilir haber kaynakları ve yaşayan tanıkların beyanlarıyla, Çin rejiminin insanlığa karşı suçlarını ve bu suçlarını örtbas etmek için servis ettiği gerçek dışı bilgi ve haberleri ifşa etmeyi, ayrıca günümüzde Doğu Türkistan halkının maruz kaldığı insanlık dışı zulümleri dünya kamuoyuna sunmayı hedefler...


 [istiqlal.turkce](https://www.facebook.com/istiqlal.turkce)

 [IstiqlalTurkce](https://twitter.com/IstiqlalTurkce)

 [istiqlal_turkce](https://www.instagram.com/istiqlal_turkce)

 [TürkistanTV2](https://www.youtube.com/TurkistanTV2)

 Kartaltepe Mah. Geçit Sok. No: 6 Dükkan 2 Sefaköy Küçükçekmece İSTANBUL

 +90 212 540 31 15

 info@turkistanmedia.com

www.turkistanpress.com